

MONIKULTTUURIYHDISTYS FAMILIA CLUBIN
SUOMEN KIELEN KURSSIT KOTOAUTUMISEN TUKENA

Jäsenien kokemuksiä matalan kynnyksen
suomen kielen opetuksesta

Agnes Lindinger ja Kamila Nuermairaiti

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Agnes Lindinger & Kamila Nuermaimaiti. Monikulttuuriyhdistys Familia Clubin suomen kielen kurssit kotoutumisen tukena. Jäsenien kokemuksia matalan kynnyksen suomen kielen opetuksesta. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2012, 61 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tutkia Helsingissä sijaitsevan Monikulttuuriyhdistys Familia Clubin suomen kielen kurssien merkitystä jäsenille kotoutumisen näkökulmasta, esim. kurssien vaikutusta arkielämän sujumiseen. Lisäksi tavoitteena oli selvittää suomen kielen kursseille osallistuvien mielipiteitä kurssien laadusta ja mahdollisia kehittämissuhteita. Tutkimuksen avulla on tarkoitus kehittää Familia Clubin toimintaa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin teema- ja lomakehaastattelujen sekä havainnoinnin avulla. Haastateltavina oli 9 Familia Clubin jäsentä, jotka osallistuivat suomen kielen kursseille. Aineisto analysoitiin sisällysanalyysimenetelmällä. Havainnointi suoritettiin 8 viikon harjoittelujakson sekä muutaman erillisen käynnin aikana.

Tärkein tutkimustulos oli, että kolmannen sektorin merkitys maahanmuuttajien kotoutumisessa on tärkeä. Kun kotoutumislain piiriin pääseminen on tiukentunut ja senkään vuoksi moni ei pääse kotoutumiskoulutukseen, yhä useammin tarvitaan vaihtoehtoa suomen kielen opiskelemiseen. Haastateltujen mielestä Familia Clubin kurssit olivat hyviä ja kielen opiskelemisen lisäksi monet saivat vertaistukea, ystäviä ja tukea ammattilaisilta. Lisäksi haastatteluissa tuli ilmi, että suomen kielen taito on tärkeä arkipäivän sujumisessa. Kehittämissuhteet liittyivät oppituntien keston ja aikatauluissa pysymiseen. Lisäksi korkeammalle taitotasolle eli työssä tai opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon tähtäävä kurssi tarvittaisiin nykyisten jatkoksi.

Kotoutumisprosessin tärkein osa on suomen kielen oppiminen. Familia Clubin kurssit antoivat suomen kielen lisäksi paljon tietoa jäsenille, mutta jäsenien aktiivisuus ja motivaatio opiskeluun ovat välttämättömiä.

Asiasanat: suomen kieli, maahanmuuttajat, kotoutuminen, Familia Club.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	7
2.1 Suomen maahanmuuttohistoria	7
2.2 Maahanmuuttajat yhteiskunnan näkökulmasta	8
2.3 Muuton erilaiset syyt	9
2.3.1 Perheside	10
2.3.2 Paluumuuttajat	11
2.3.3 Siirtolaiset	12
2.3.4 Kansainvälistä suojelua hakevat pakolaiset ja turvapaikkahakijat	12
2.4 Ulkomaalaiset Helsingissä	14
3 KOTOUTUMINEN	17
3.1 Kotoutuminen ja kotouttamislaki	17
3.2 Kotoutumiskoulutus ja kotoutumista edistävät muut tekijät	19
3.3 Suomenkielen merkitys kotoutumisessa	21
4 MONIKULTTUURIYHDISTYS FAMILIA CLUB RY	23
4.1 Yhdistyksen tarkoitus	24
4.2 Toiminta	25
4.3 Suomen kielen kurssit	26
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
5.1. Tutkimuskysymykset	28
5.2 Tutkimuksen kulku	28
6 TUTKIMUSMENETELMIÄ	31
6.1 Laadullinen tutkimus	31
6.2 Kokemustieto	31
6.3 Havainnointi	32
7. AINEISTON KERUU	33
7.1 Haastattelun tarkoitus	33
7.2 Haastattelumuodot	33

7.3 Kieli ja vuorovaikutus	34
7.4 Kieltäytymiset.....	35
7.5 Haastateltavat.....	36
7.6 Haastatteluaineiston analyysi	36
8 TUTKIMUSTULOKSET	39
8.1 Osallistujien elämäntilanne kurssien aikana	39
8.2 Harrastukset	40
8.3 Voimavarat Familia Clubista	41
8.4 Familia Clubin kielikursseille osallistuminen	41
8.5 Suomen kielen opiskelu ei ole helppoa.....	42
8.6 Osallistujien odotuksia Familia Clubin kielikursseista.	43
8.7 Mielipiteet kurssista kotoutumisen näkökulmasta	44
8.8 Tulevaisuuden näkökulma	45
8.9 Haastateltavien ehdotukset.....	46
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
9.1 Tulosten tarkastelu	48
9.2 Ehdotuksiamme toiminnan parantamiseksi.....	49
10 POHDINTA	51
10.1 Tutkimuksen luotettavuus	51
10.2 Tutkimuksen eettisyys	52
10.3 Eettisyys havainnossa	53
10.4 Opinnäytetyön pohdinta	53
10.5 Oma ammatillinen kasvu	55
LIITE 1: SUOSTUMUS HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA	60
LIITE 2: TEEMA- JA LOMAKEHAASTATTELURUNKO	61

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajien kotoutuminen kiinnosti meitä jo opiskelun alussa. Kun mietimme opinnäytetyön aihetta, olimme varmoja, että meidän työemme liittyisi monikulttuurisuuteen. Itse olemme maahanmuuttajia ja se on vaikuttanut myös teeman valintaan.

Tämä opinnäytetyö tehtiin Monikulttuuriyhdistys Familia Club ry:lle, joka sijaitsee Helsingissä. Yhdistys on ollut mukana monikulttuurisuuden tukemisessa jo vuodesta 1988 alkaen. Familia Club järjestää maahanmuuttajille erilaisia toimintoja ja suomen kielen kursseja, joiden avulla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään maahanmuuttajien kotoutumista. Familia Clubin toiveen mukaan valitsimme aiheeksi suomen kielen kurssit.

Suomen kielen hallitseminen on keskeinen edellytys Suomeen muuttaneiden ihmisten kotoutumiselle. Familia Club tarjoaa matalan kynnyksen periaatteella erilaisia suomen kielen kursseja ja keskusteluryhmiä. Kurssit ovat pääsääntöisesti maksuttomia Familia Clubin jäsenille ja niille voivat osallistua myös virallisten kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle jääneet henkilöt. Familian erityisenä kohderyhmänä ovat pienten lasten kotiäidit, ikääntyvät sekä luku- ja kirjoitustaidon opetusta tarvitsevat maahanmuuttajat. He ovat kielitaidon ja sosiaalisten kontaktien puutteen tai vähävaraisuuden vuoksi syrjäytymisvaarassa. Näiden lisäksi vastaanottokeskuksessa olevilla turvapaikan hakijoilla on mahdollisuus osallistua kursseihin.

Kun maahanmuuttajien määrä on kasvanut nopeasti Suomessa, on hyvä tietää kotouttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyössä halusimme tutkia kolmannen sektorin osana olevan Familia Clubin vaikutusta kotouttamiseen. Miten toimenpiteet ja kielikurssit tukivat osallistujia sopeutumaan elämään uudessa maassa ja parantamaan heidän elämäntilanteitaan? Työssä käytämme laadullista tutkimusta ja aineisto kerättiin Familia Clubin osallistujilta teema- ja loma-kehaastatteluilta sekä havainnoimalla toimintaa erityisesti harjoittelujaksomme aikana. Opinnäytetyössä tuloksina esitämme osallistujien mielipiteet kurssista ja

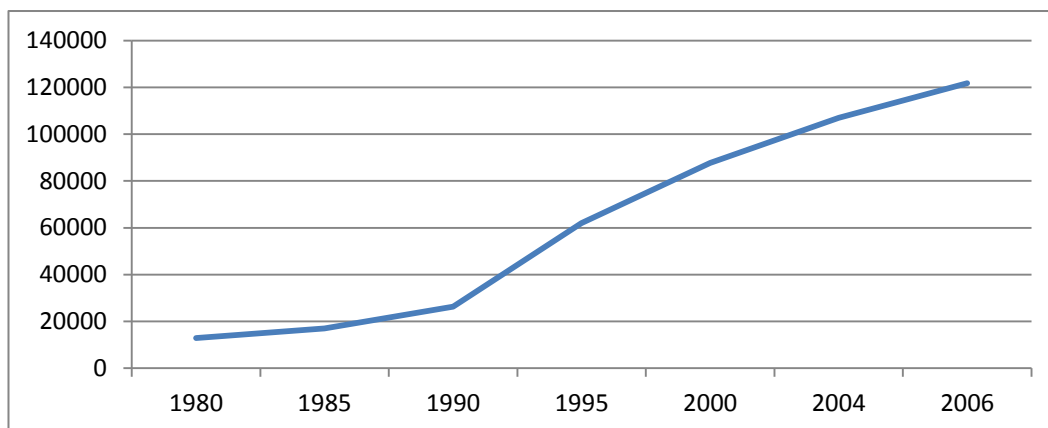
heidän kehittämis ehdotuksensa. Lisäksi pohdimme tuloksia tekemäämme havainnointiin liittyen.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

2.1 Suomen maahanmuuttohistoria

Suomeen kohdistuva maahanmuuton historia on suhteellisen lyhyt. Suomi on maa, josta on muutettu muihin maihin, esim. Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Australiaan ja Ruotsiin. Vasta 1970-luvulla alkoi Suomen maahanmuuttohistoria, kun Suomi vastaanotti ensimmäiset suuremmat pakolaisryhmät Chilestä ja 1970-luvun loppupuolella Vietnamista. Maahanmuutto ei kuitenkaan ylittänyt maasta lähteneiden määrää silloin. Ensimmäinen ylitys tapahtui 1980-luvulla. Sodan ja muun kriisin takia ihmiset ovat joutuneet pakenemaan omasta maasta. 1990-luvun alussa Suomeen tuli pakolaisia Somaliasta, entisestä Jugoslaviasta, Iranista ja Irakista. 1990-luvulla on tapahtunut paljon muutoksia maahanmuutossa, kun Suomi alkoi ottaa kiintiöpakolaisia sekä inkerinsuomalaisia paluumuuttajia ja heidän perheenjäseniänsä. Perhesyyt on ollut yleisin muuttosyy Suomeen, noin 60–65% muuttajista on tullut Suomeen tällä perusteella (Peltola & Metso 2008, 10–11.)

2000-luvulla maahanmuutossa on löytynyt uusia suuntia. Suomessa on ennustettu, että suurten ikäluokkien eläköityminen voi aiheuttaa työvoimapulaa. Etenkin pääkaupunginseudulle on etsitty työntekijöitä myös ulkomaailta. Suomi on kaivannut suorittavan tason tehtäviin ja myös huippuosaamista vaativiin töihin työntekijöitä. (Peltola & Metso 2008, 11.) Maahanmuutto 2000-luvulla on kasvanut selvästi. Esimerkiksi Suomeen voivat vapaasti muuttaa Euroopan Unionin muiden valtioiden kansalaisia. Paluumuutto ja siirtolaisuuskin ovat kasvaneet viime vuosina. (Kanniainen 2010, 17.)



KUVIO 1. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrän kasvu vuosien 1980–2006 välillä (Peltola & Metso 2008, 11.) (muokattu: Lindinger & Nuermaimaiti)

2.2 Maahanmuuttajat yhteiskunnan näkökulmasta

Maahanmuuttaja-sana esiintyy usein erilaisissa muissa muodoissa: ulkomaan kansalainen, vieraskielinen, ulkomailla syntynyt, uussuomalainen jne. Ulkomaalainen on henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta, vaikka hän on syntynyt Suomessa. Toiselta monet ulkomailla syntyneet ovat saaneet Suomen kansalaisuuden, niin heitä ei enää katsota virallisesti ulkomaalaiseksi. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 17.)

Vaikka maahanmuutto ja maahanmuuttajat ovat olleet keskeisenä keskusteluteemana jo monta vuotta, monet luokittelevat maahanmuuttajat samaan ryhmään: he ovat ulkomaalaisia tai ovat muuttaneet Suomeen jostakin muualta. Monia katsotaan usein ulkomaalaiseksi, vaikka hän on syntynyt ja elänyt koko elämänsä Suomessa. Tavallisesti ihonväritään erottuvia ihmisiä katsotaan maahanmuuttajana ja hyväksytään paljon nopeammin suomalaisiksi heitä, jotka ovat valkoisenihaisia ja edustavat samaa tai samanlaista uskontoa, kuin suomalaiset yleisesti. (Kanniainen 2010, 17.) Monilla ajatukset maahanmuuttajista ovat; mustaihoiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat, jostakin köyhistä maista Afrikasta tai Lähi-idästä. Ne ajatukset ovat puutteellisia, koska vain 10–15% maahanmuuttajista on saapunut Suomeen humanitaarisen syyn takia. Enem-

mistö on tullut Suomeen Euroopasta, Venäjältä ja Virostä muuttaneiden osuus on suurin. (Säävälä 2011, 7–8.)

2.3 Muuton erilaiset syyt

Maahanmuuton syyt ovat erilaisia ja sosiaalialan ammattilaisena on tärkeä tietää maahanmuuttajan tausta, jolla voisi auttaa paremmin heitä. Muutto on monien mielestä humanitaarinen, työperäinen, parisuhteen ja perheenyhdistäminen johdosta tapahtuva asia. Asiat ovat usein paljon vaikeampia ja viranomaiset katsovat ihan eri näkökulmasta maahanmuuttoa. Maahanmuutto voi olla vapaaehtoinen tai pakotettu. Vapaaehtoinen muutto tavallisesti tarkoittaa, että paremman elämän takia muutetaan toiseen maahan, mutta pakolaisuuteen liittyy usein traumaattisia kokemuksia. Niin vaikka kaksi maahanmuuttajaa on tullut samasta maasta, se ei tarkoittaa, että heidän muuttosyyt olisivat samoja. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 22.)

Maahanmuutolla on myös pimeitä puolia. Ihmissalakuljetus ja ihmiskauppa ovat viime vuosina olleet Euroopassa suuren huomion kohteena. Heitä uhkaa seksuaalinen hyväksikäyttö, prostituutio ja työskentely olemattomalla palkalla ja huonoissa työolosuhteissa. Dokumentoimattomien ja laittomien maahanmuuttajien asema on aina heikko, koska pääsy julkisiin terveys- ja sosiaalipalveluihin on mahdotonta. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 22–23.)

Maahanmuuttajista usein puhutaan yhtenä ryhmänä, eroihin ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Kanniaisen mukaan (2010,17) maahanmuuttajat voidaan katsoa seuraavasti muuton perusteiden mukaan: työn takia muuttavat, perheen takia muuttavat, etniseltä taustaltaan suomalaiset, opiskelun takia muuttavat, paluumuutto, pakolaiset ja laitton tai dokumentoimaton muutto. Laitton tai dokumentoimaton muutto ei kuitenkaan ole maahanmuuton syy vain keino.

Suomessa pysyvästi asuvia ihmiset taustaltaan kuuluvat erilaisiin ryhmiin. Ne ryhmät ovat seuraavat: Suomessa syntyneet Suomen kansalaiset, Suomessa

syntyneet ulkomaiden kansalaiset, ulkomailla syntyneet Suomen kansalaiset ja ulkomailla syntyneet ulkomaiden kansalaiset (Kanniainen 2010, 17.) Maahanmuuttaja on siis, joka on syntynyt ulkomailla ja jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Heitä kutsutaan myös ensimmäinen sukupolven maahanmuuttajaksi. Toinen sukupolven maahanmuuttaja on henkilö, joka on syntynyt Suomessa, mutta vanhemmista ainakin toinen on ulkomaantaustainen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 39.)

2.3.1 Perheside

Perhesyyt ovat suurin yksittäinen syy muuttaa pysyvästi Suomeen. Perhesyistä oleskelulupia myönnetään seuraaville hakijoille: ulkomaalaisille aviopuolisoille, Suomessa pysyvästi asuvien henkilöiden alle 18-vuotaille lapsille ja ilman huoltajaa maahan tulleiden alle 18-vuotiaiden vanhemmille ja sisaruksille (täysikäisen lapsien vanhemmilla, on vaikea saada oleskelulupaa perhesiteellä). (Säävälä 2011, 12–13.) Perheiden yhteen saattaminen voi kestää monta vuotta, riippuen perheiden olinpaikasta, viranomaisten haastattelumahdollisuuksista ja paperien järjestymisistä (Pentikäinen & Saressalo 2005, 126).

Avioliitot ulkomaalaisten kanssa ovat lisääntyneet. Avioliiton takia ihmiset muuttavat Suomeen yhä useammin. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa kirjoitetaan seuraavasti:

”Avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä säätelevien kansallisten lakien mukaisesti.”

Niitä hakemuksia tutkitaan tarkasti. Tavoitteena on tietää, onko avioliiton päämääränä viettää perhe-elämää, jos epäillään syynä olevan jotain muuta, oleskelulupaa ei myönnetä. Vuonna 2009 avioliittoon liittyvistä oleskelulupahakemuksista sai 86 % lupaa. Avioliitto perustuu rakkauteen, niin viranomaiset tutkivat onko kyseessä hyödynkalastelu, itseään palvelevan puoliso tai haluaako molemmat osapuolet avioliittoa. (Säävälä 2011, 18–20.)

2.3.2 Paluumuuttajat

Suomen paluumuuton historia alkoi, kuin vuonna 1990 presidentti Mauno Koivisto avasi keskustelua teemasta. Saman ajan alkoi myös paluumuuttajien kategorisointi, muidenkin kuin inkerinsuomalaisten. Paluumuuttaja voi olla ulkomailta palaava Suomen kansalaista, entinen Suomen kansalainen tai henkilö, jonka vanhemmista ainakin toinen on tai ollut suomalainen. Paluumuuttajiin kuuluvat, myös henkilöt joilla on suomalaista syntyperää, eli inkerinsuomalaiset. (Järvinen 2004, 64.)

Paluumuuttaja on henkilö, joka suomalaisten sukujuurten perusteella saa oleskeluluvan Suomeen. Periaatteessa paluumuuttajat ovat entisen Suomen kansalaisia tai entisen Neuvostoliiton alueelta kotoisin olevia henkilöitä. He ovat inkerinsuomalaisia, joilla on suomalainen syntyperä. (Jyrkiäinen, Sievänen, Stenbäck & Suvilaakso 2011, 8.)

Vuonna 1990 Suomi-seura julisti selvityksen nimellä ”Suomalaiset Neuvostoliitossa”. Sen mukaan Neuvostoliitossa vuonna 1989 tietojen mukaan asui 67 300 kansallisuudeltaan suomalaisia henkilöitä. Suurin osa heistä asui Neuvosto-Karjalassa, Pietarissa ja Virossa. Todellisuudessa etniseltä taustaltaan suomalaisia oli paljon enemmän, mutta vainojen, avioliiton ja karkotuksen vuoksi moni heistä valitsi kansallisuudeksi jonkin muun vaihtoehdon kuin suomalainen. Todelliset luvut ovat vain arviointia, koska väestönlaskennoissa vastaajat määrittivät itse kansallisuutensa. Monet salaavat oikean kansallisuutensa. Arvioiden mukaan suomalaisten todellinen lukumäärä oli noin 100 000 henkilöä. Inkerinsuomalaisten paluumuuton yleisimmät syyt ovat Venäjällä vallitseva poliittinen epävakaus, rikollisuus, heikko ansiotaso, halu kasvattaa lapsensa suomalaiseksi, halu palata esi-isien kulttuuri- ja kieliympäristöön, työttömyys ja halu toteuttaa kykyjään paremmin vapaassa demokraattisessa yhteiskunnassa. Monet paluumuuttajista eivät koskaan käyneet Suomessa ja on ollut vähän tietoja kielestä ja maasta. 1990-luvun alun lama aiheutti tiukentuvia Suomeen pääsyn kriteerejä. Aikaisemmin riitti, jos yksi isovanhemmista oli merkitty suomalaiseksi, mutta vuonna 1996 jälkeen se piti olla joko itse suomalainen tai hänen isovan-

hemmistään kaksi piti olla asiakirjoissa merkitetty suomalaisiksi. Vuodesta 2003 lähtien henkilön hakiessa paluumuuton nojalla oleskelulupaa, hänen piti osallistua lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen. Viron EU-jäsenyys vähensi vuodelta 2004 paluumuuttajien määrää, koska EU:n sisäinen työvoimapolitiittisen siirtolaisuus antoi uusia helpompia mahdollisuuksia muuttoon. (Liebkind ym. 2004, 23–29.)

2.3.3 Siirtolaiset

YK:n ja EU:n mukaan siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen maahan ainakin vuodeksi. Epävirallisesti katsotaan myös siirtolaisena myös henkilöt, jotka muuttuvat lyhyemmäksi ajanjaksoksi. Suomessa katsotaan vakituisesti asuvaksi henkilöksi, se joka haluaa asua maassa vähintään vuoden. Suomeen ei muuta yhtä paljon siirtolaisia kuin esimerkiksi Ruotsiin tai Tanskaan. Syynä pidetään Suomen sijaintia, ilmastoa ja suomen kieli on outoutta ja vaikeutta. Siirtolainen ja ulkomaalainen käsite erottu toisiaan, vaikka käytännössä usein katsotaan samaksi asiaksi. Siirtolaisen tarkoitus on hankkia toimeentuloa maassa, johon muutetaan. Kun muutetaan toiseen maahan töihin, kyse on työperäisestä muutosta. Vuonna 2005 ulkomaan kansalaisten osuus työvoimasta oli erittäin pieni, vain 1,8 %. Luku on kasvanut, mutta on vielä iso ongelma maahanmuuttajien työttömyys. Suomessa ovat työllistyneet hyvin Intiasta, Kiinasta ja Länsi-Euroopasta tulevia siirtolaiset. Monissa maissa maahanmuuttajat joutuvat tekemään työtä, joka ei vasta heidän ammattinsa. Näin on myös tälläkin, mutta kun Suomi on eräs maailman johtavista teknologiamaista, monet siirtolaiset saavat työtä omalta alalta. (Tanner 2008, 26–40.)

2.3.4 Kansainvälistä suojelua hakevat pakolaiset ja turvapaikkahakijat

Pakolaisia ovat henkilöt, jotka hakevat kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Heillä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumi-

sen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Pakolaiset oleskelevat kotimaansa ulkopuolella ja he ovat joutuneet turvautumaan muun maan suojaan; tai jotka oleskelevat omissa kotimaissansa, mutta asuinalueensa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi ei pysty palaamaan sinne. (Pakolaisapu 2012.) Pakolaiset ovat oikeutettuja kansainvälisen suojeluun, heitä ei saa karkottaa maasta maahan, jossa heihin kohdistuu vainoa tai ihmisoikeusrikkomuksia. Heille on taattu esimerkiksi liikkumis- ja uskonnonvapaus sekä pääsy koulutuksen. (Jyrkiäinen ym. 2011, 8.)

Kiintiöpakolaisia ovat henkilöt, joilla on Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetun (UNHCR perustettu vuonna 1950) myöntämä pakolaisen asema ja hän saapuu maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa. Suomen valtio määrittää pakolaiskiintiön vuosittain. (Pakolaisapu 2012.) Ensimmäisiä kiintiöpakolaisia Suomi otti vuonna 1985, jolloin määräksi asetettiin 100 henkilöä. Vuodesta 2001 lähtien kiintiö on ollut 750. Kiintiön täyttäminen ei ole ongelmaton ja se on onnistunut vain muutamana vuonna. Kiintiöpakolaiset ovat kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ja eniten apua tarvitsevia. (Kanniainen 2010, 37.)

Turvapaikka tarkoittaa valtion myöntämää suojaa paenneille ulkomaalaisille. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta valtiosta. Ero pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden välillä on se, että vain pienelle osalle turvapaikanhakijoista myönnetään YK:n pakolaissopimuksen mukainen pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon. Sen sijaan turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan suojeluntarpeen perusteella (esimerkiksi epäinhimillisen kohtelun uhka kotimaassa) tai humanitaarisin perustein (esimerkiksi ympäristökatastrofin takia). (Pakolaisapu 2012.) Turvapaikanhakijat katsotaan usein niin sanotuksi elintasopakolaisiksi, koska joskus hakijat tulevat vain parempaan elämään takia. He kuitenkin eivät ole kansainvälisten määritelmien mukaan pakolaisia. Hakemuksien hyväksymisprosentista näkyy, kuinka paljon myönteisen päätöksen hakija on saanut. (Kanniainen 2010, 35.) Esimerkiksi vuonna 2011 Maahanmuuttovirasto käsitteli 3567 päätöstä, joista 1271 oli myönteinen ja 1890 oli kielteinen päätös. Turvapaikanhakijat tulivat Suomeen 92 eri maasta,

oli myös hakijoita turvallisena katsottua maista esim. Espanjasta, Kanadasta, Singaporesta ja Yhdysvalloista. (Maahanmuuttovirasto 2012.)

Moniin Länsi-Euroopan maihin verrattuna esimerkiksi Ruotsi, Suomeen on saapunut vain vähän turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Kun Suomessa jätetään muutama tuhat hakemusta, Ruotsissa määrät ovat kymmenkertaisia. Suomessa on oltu tiukkoja, kenelle myönnetään pakolaisstatus. Myönteisten päätösten pieni määrä ei ole vain Suomen turvapaikkapolitiikan syytä, osa hakemuksista ei hyväksytä esimerkiksi Euroopan Unionin lainsäädäntöjen takia. Esimerkiksi Dublin II-asetuksessa (2003) on, että ulkomaalaisen turvapaikka-hakemuksen käsittelystä on vastuussa se EU:n jäsenmaa, jolla on merkittävin osuus siihen, että turvapaikanhakija on tullut EU:n alueelle. Asetuksen mukaan suojelun hakijan hakemuksia käsitellään EU:n jäsenmaassa, jossa hän on hakenut oleskelulupaa tai jättänyt ensimmäinen turvapaikkahakemuksensa. Suomessa hakemuksia käsittelee vuonna 1995 perustettu ministeriön alainen Ulkomaalaisvirasto, jonka nimi nykyään on Maahanmuuttovirasto. (Kanniainen 2010, 35–36.)

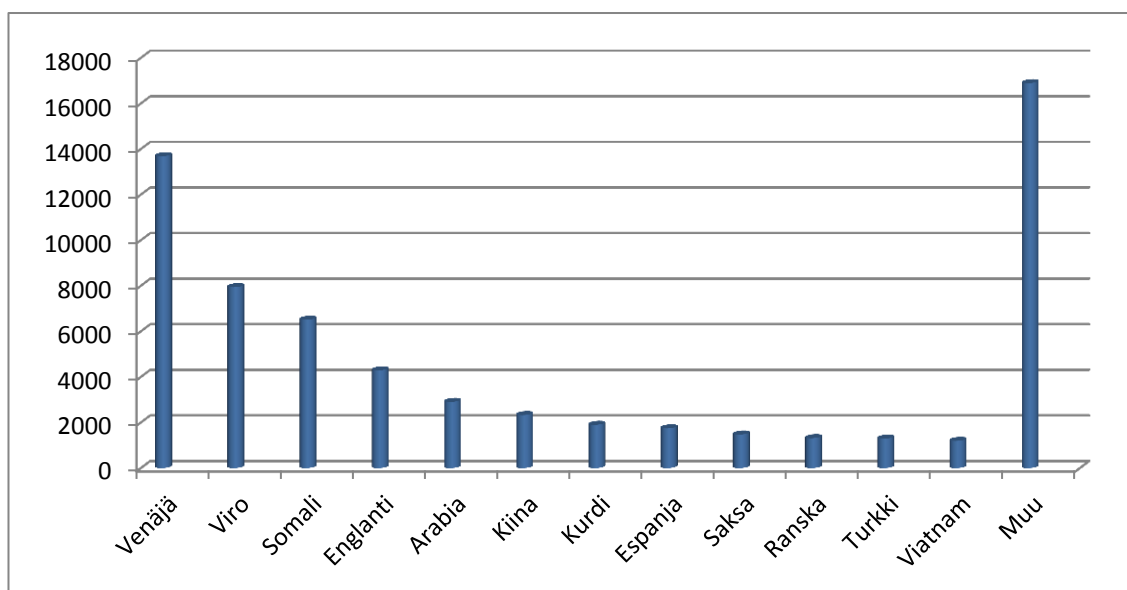
2.4 Ulkomaalaiset Helsingissä

Helsingissä asui vuoden 2011 alussa noin 170 eri kansalaisuutta edustavia henkilöitä. Ulkomaan kansalaisista 35 % on EU-maista (suurimmat ryhmät ovat: virolaiset, ruotsalaiset, saksalaiset) ja 22 % muualta Euroopasta (suurin osa venäläiset). Aasialaisia on tullut 22 % (yleisemmät kansalaisuudet ovat: Kiina, Irak, Iran, Turkki, Thaimaa sekä Vietnam) ja Afrikkalaisia 14 % (suurin ryhmä on somalialaiset). Vuoden 2010 aikana Suomen kansalaisuuden sai Helsingissä 884 ulkomailla syntynyttä henkilöä. (Helsingin kaupunki Tilastokeskus 2011.)

TAULUKKO 1. Helsingin kaupungin ulkomaalaistaustainen väestö lähtöalueelta mukaan 1.1.2011(Helsingin kaupunki Tilastokeskus 2011.) (muokattu: Lindinger & Nuermaimaiti)

Lähtöalue	Henkilöt
Eurooppa	37 142
Afrikka	9 279
Aasia	14 737
Amerikka	3 244
Oseania	368
Tuntematon ja valtioton	977
Ulkomaalaistaustaiset yhteensä	65 747

Vuoden 2011 alussa Helsingissä asui 588 549 henkilöä, josta suurin osa 83,2 % (489 615 henkilöä) puhui äidinkielenään suomea. Ruotsin kielen osuus oli 6 % (35 459 henkilöä). Vieraskielisiä oli 63 475 henkilöä eli 10,8 %. Se on selvästi paljon korkeampi kuin koko maan keskiarvo, joka on 4,2 %. Vieraskielisistä yleisin äidinkieli oli venäjä (13 684 henkilöä), viro (7940 henkilöä) ja somali (6513 henkilöä). 28 % vieraskielisistä asui vuoden 2011 alussa Itäisessä suurpiirissä. Osa-alueittain katsottuna vieraskielisiä oli eniten Kontulassa, Kannelmäessä, Kallahdessa ja Myllypurossa. Pienin vieraskielisten osuus oli Östersundomissa ja Pohjois-Helsingin pientalovaltaisilla alueilla. (Helsingin kaupunki Tilastokeskus 2011.)



KUVIO 2. Helsingin kaupungin vieraskielisiä 1.1.2011 (Helsingin kaupunki Tilastokeskus 2011.) (muokattu: Lindinger & Nuermaimaiti)

3 KOTOUTUMINEN

3.1 Kotoutuminen ja kotouttamislaki

Kansainvälinen käsite integraatio esiintyy suomen kielessä sanana kotoutuminen. Integroituminen tarkoittaa kokonaistumista ja yhdentymistä, mutta kotoutumisella on myös muita merkityksiä. Suomessa maahanmuuttajien määrä on kasvanut 1990 luvusta. Maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnalliseen toimintaan vaatii integroitumista. Tämä ei tarkoita maahanmuuttajien sulautumista enemmistökulttuuriin. Tarkoitus on vain eristäytymisen ja syrjäytymisen ehkäiseminen ja kiinteässä vuorovaikutuksessa enemmistökulttuurin kanssa säilyttäminen oman kulttuuri-identiteettinsä. (Lepola 2002, 11.)

Vuonna 1999 voimaan tullut kotouttamislaki on kumottu pääosin 1.9.2011 voimaan tulleella kotoutumislalla. Kotoutumislain tavoitteena on erilaisten toimenpiteiden avulla tukea maahanmuuttajia hankkimaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. Sillä edistetään maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta enemmistön kanssa sekä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kanssa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.) Lain mukaan toimenpiteillä yritetään parantaa maahanmuuttajien sosiaalisia ja taloudellisia tilanteita sekä parantaa maahanmuuttajien mahdollisuuksia, joilla he voivat osallistua ja vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan (Mammon 2010, 12).

Kunnat tekevät työvoimaviranomaisten, kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten kanssa kotouttamisohjelman ja yhteistyösuunnitelman. Kotouttamisohjelmassa määritellään kotouttamisen tavoitteet ja toimenpiteet. Maahanmuuton alkuvaiheessa suunnitelmallista kotouttamistyötä tukeminen on kotouttamisohjelman tärkeä tavoite, sen lisäksi kotouttamisohjelman tavoitteena on myös kotoutumista edistävien menetelmien löytäminen. Niiden avulla maahanmuuttajien on mahdollista osallistua uuden yhteiskunnan toimintaan ja työelämään, omaa kieltään ja kulttuuria säilyttäen. (Peltola & Metso 2008, 62–63.)

Lain mukaan kunta ja työhallinto ovat vastuulla maahanmuuttajien kotouttamisesta. Työkäisten kotouttamisessa työvoimatoimistolla on päävastuu. Työ- ja elinkeinotoimisto järjestää työllistymistä edistäviä toimenpiteitä esimerkiksi työntekijäohjauksella avoimiin työpaikkoihin ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Kuntien tehtävänä on laatia kotoutumissuunnitelma työvoiman ulkopuolella oleville. Maahanmuuttajilla on velvollisuus osallistua sekä Työ- ja elinkeinotoimiston että kunnan järjestämiin toimenpiteisiin ja palveluihin. (Peltola & Metso 2008, 62.)

Kotouttamislaki ohjaa kotouttamista. Lain mukaan maahanmuuttajat saavat tukea kielen opetukseen sekä yhteiskuntaan ja työelämään perehtymiseen. Kotouttamislain mukaan Suomessa kotikunnan saaneelle työttömälle, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen piirissä olevalle maahanmuuttajalle tehdään kotoutumissuunnitelma ja sen mukaan heillä on oikeus saada siihen liittyviä palveluja. Kotouttamislaki tehdään silloin kun muuttaja on saanut pysyvän kotikunnan paikan. Kun maahanmuuttaja on saanut kotikunnan paikan, sen jälkeen hänellä on oikeus kotoutumissuunnitelmaan kolmeksi vuodeksi. Kolmen vuoden jälkeen oikeus suunnitelmaan voidaan pidentää enintään kahdeksi vuodeksi. Pidennyksen syy voi olla luku- ja kirjoitustaidon tai perusopetuksen oppimäärän hankkiminen, niiden lisäksi myös ikä, vamma, sairaus, lasten suojelun toimenpide ja äitiys- tai isyysvapaa oikeutta pidennyksen. (Sisäasiainministeriö 2011.)

Kunta, työ- ja elinkeinotoimisto sekä maahanmuuttaja tekevät yhdessä kotoutumissuunnitelma, jossa on toimenpiteitä maahanmuuttajalle ja hänen perheelleen. Nämä toimenpiteet tukevat heitä hankimaan yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan suomen tai ruotsin kielen opiskelusta, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta, maahanmuuttajan omaehtoisesta koulutuksesta, ammatinvalinnanohjauksesta ja kuntoutuksesta, työharjoittelusta ja valmistavan opetuksen tukemisesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.)

3.2 Kotoutumiskoulutus ja kotoutumista edistävät muut tekijät

Kotoutumista edistävät tekijät ovat aika monenlaisia, niistä keskeisin on kotoutumiskoulutus. Kotoutumiskoulutus on työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja rinnasteinen koulutus (maahanmuuttaja voi osallistua mihin tahansa omaehtoiseen koulutukseen, mikäli se on yksilöllinen kotoutumiseen kannalta olennaista). (Mammon 2010,12.) Suuret paikkakunnat järjestävät monipuolista kielen opetusta. Työvoimakoulutus on kotoutumiskoulutuksen tärkeä osa. Maahanmuuttaja voi opiskella työvoimakoulutuksen lisäksi suomea tai ruotsia ja yhteiskunnan tuntemusta itse hakemalla kurssia esimerkiksi kansalais- ja työväenopistoissa, aikuislukioissa tai avoimissa korkeakouluissa. Valmistavassa opetuksessa on myös mahdollista saada kieliopetusta. (Sisäasiainministeriö 2011.)

Kotoutumiskoulutus on tarkoitettu työttömille maahanmuuttajille, koulutus kestää 40 opintoviikkoa. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus koostuu kieliopinnoista, yhteiskuntaopinnoista, arjen taidoista ja elämännhallinnasta, kulttuurintuntemuksesta, opiskelun ja työelämän valmennuksesta sekä valinnaisista opinnoista. (Sisäasiainministeriö, 2011.)

Suomen sekä/tai ruotsin kielen oppiminen on yksi tärkeä kohta kotoutumisen kannalta. Suomen kielen opetus on yksi tärkeä tekijä, jolla voi nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista. Suomen kieltä on käytettävä maahanmuuttajien koulutuksessa, työelämässä sekä arjen asiointitilanteissa. Kielitaidon asema on merkittävä koulutuspaikan saamiseen, työllistymiseen, yhteisön jäsenyyden saamiseen ja ylipäättänsä viihtymiseen. (Paananen 2005, 9.)

Koulutuksen aikana suomen ja ruotsin kielen lisäksi opiskelijoiden on myös mahdollista saada tietoa yhteiskunnasta ja työelämästä. Koulutukseen kuuluu myös työharjoittelu työpaikalla. Opiskelu aikana sekä kehitetään opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia että tehdään henkilökohtainen opiskelu- ja työllistymissuunnitelma. (Sisäasiainministeriö 2011.)

Kotoutumisaikana työ- ja elinkeinotoimisto voi hyväksyä myös sellaisia opintoja, jotka liittyvät peruskoulun, lukion tai ammattitutkinnon suorittamiseen. Jos kotoutumistukeen oikeutetut tarvitsevat korkeakouluopintoja tai lisäopintoja Suomessa vaadittavan pätevyyden saamiseksi. Myös tällaiset opinnot voidaan liittää kotoutumissuunnitelmaan tietyillä edellytyksillä. Näissä koulutuksissa kotoutumistukeen oikeutetut saavat samat etuudet kuin työvoimakoulutuksessa olevat. (Sisäasiainministeriö 2011.) Muut kotoutumista edistävät toimenpiteet ovat ohjaaminen, neuvominen, tiedottaminen, työmarkkinatoimenpiteisiin rinnastettavat toimenpiteet, luku- ja kirjoitustaidon opetus, tulkkipalvelut ja erityistä tukea tarvitsevien ryhmien palvelut (Peltola & Metso 2008, 62–63).

Helsingin kaupunki edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomenkielen opetuksella, koulutuksella, työllistymisellä ja vapaa-ajan toimintaan osallistumisella. Kaupunki tarjoaa myös maahanmuuttajille oman äidinkielen opetusta ja tukea maahanmuuttajien omaa toimintaa varten, joiden avulla voidaan tukea maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä. (Peltola & Metso 2008,16.)

Kuntoutus-, sosiaali- ja terveystalvelujen avulla maahanmuuttajia tukeminen on tärkeä kotoutumisen edistämisessä. Toimivat ja nopeasti saatavat tulkkipalvelut pidetään olennaisina tekijöitä tasavertaisten palvelujen toteuttamisen kannalta. Julkisten palvelujen lisäksi kolmannen sektorin rooli on myös tärkeä kotoutumisen kannalta. Järjestöt tarjoavat erilaisia toimintoja kuten esim. harrastustoiminat ja kielikurssit, joissa voi opiskella kieli- ja yhteiskuntatietoa. Järjestöt pystyvät tarjoamaan sellaisia palveluja, joihin kunnallisella sektorilla ei ole riittäviä resursseja kuten esim. vertaistuki. Niiden lisäksi kotoutumisen kannalta on tärkeä osallistua liikunta-, kulttuuri-, ja vapaa-ajanjärjestöjen tarjoamiin toimintoihin. Erityisesti vapaa-ajan toiminta on tärkeä maahanmuuttajille, joilla ei ole työpaikkaa tai koulutusta. (Peltola & Metso 2008, 16–17.)

Maahanmuuttajien omat yhdistykset ovat tärkeitä maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa. Ne ovat edesauttavia tekijöitä maahanmuuttajien kotoutumisessa uuteen maahan. Omasta yhdistyksestä on mahdollista saada yhteisön

tukea, joiden avulla voi ratkaista arkielämän pulmia. Usein uudet tulokkaat saavat tukea käytännön asioissa yhteisöltä, koska maassa kauemmin asuneet tietävät uuden asuinmaan käytännöistä paremmin. Etninen yhteisö voi tarjota uusille tulokkaille uusia ihmissuhteita, joilla ehkäistään heidän syrjäytymistä uudessa maassa. (Lepola 2002, 107–182.) Sosiaaliset verkostot ovat myös kotoutumista edistäviä tekijöitä. Ne sisältävät vuorovaikutuksia muun muassa valtaväestöön, muihin etnisiin ryhmiin ja yhteydet viranomaisiin. (Mammon 2010, 13.)

3.3 Suomenkielen merkitys kotoutumisessa

Kielitaito on kotoutumisen avain, jolla voi edistää kotoutumista Suomeen ja sopeutumista elämiseen uudessa maassa. Ilman kielitaitoa on mahdotonta olla tasa-vertaisena jäsenenä uudessa maassa. Kielitaidolla on mahdollista päästä eteenpäin. Kielitaito ei ole vain työllistymisen kannalta tärkeä, sen parantamisella voi edistää myös muitakin tilanteita kuten erilaisiin palveluihin pääsemistä, sosiaalisen kontaktin saamista ja asiointia. Kielitaito on tärkeä myös toisen kulttuurin oppimiseen ja ymmärtämiseen. Kielitaidottomuus on suuri este maahanmuuttajien kotoutumiseen. Puutteellinen suomenkielitaito on maahanmuuttajien työllistymisen esteenä. Se on myös este urakehitykseen tai koulutukseen pääsemiseen. (Vartia ym. 2007, 66.)

Kaikki maahanmuuttajat joutuvat asioimaan erilaisissa tilanteissa. Suomalaisessa palvelujärjestelmässä asioiminen ja tietojen välittäminen on usein kirjallista. Hakemuksen tekeminen, lomakkeiden täyttäminen ja päätöksien ymmärtäminen on tärkeää asioimisessa. Pitää reagoida tai vastata postitse tuleviin kirjeisiin tietyssä ajassa, muuten tulee ongelmia, kuten etuuksien katkoja jne. (Peltola & Metso 2008, 38.)

Suomen kielen oppiminen vaatii kovaa työtä ja motivaatiota. Monille kielen oppiminen on hankalaa. Kurssilla on helpompi oppia, koska ryhmässä on voimaa, siellä on samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Niin he voivat jakaa kokemuksia ja

saada voimavaraa muista. Hyvä kielitaito on suhteellinen käsite, koska vaikka joku puhuu hyvin suomea, hän ei välttämättä ymmärrä sanomalehtien artikkeleita tai vaikeata ammattisanastoa. (Laine 2011, 40–41.)

4 MONIKULTTUURIYHDISTYS FAMILIA CLUB RY

Familia Club on perustettu vuonna 1988 ja yhdistys kokoaa yhteen monikulttuurisuudesta kiinnostuneita suomalaisia ja eri maahanmuuttajaryhmiä. Familia Club sijaitsee Helsingin keskustassa Vilhonkadulla. Yhdistys edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Yhdistyksen tavoite on edistää yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä ehkäistä ennakolta rasismia ja syrjäytymistä. (Familia Club 2010.)



KUVA 1. Monikulttuuriyhdistys Familia Club ry

Familia Club kuuluu kolmanteen sektoriin. Kolmannen sektorin järjestämät toiminnot ovat tärkeitä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Yhdistys on toimiva, jos jäseniä liittyy mukaan jatkuvasti ja he ovat aktiivisesti toiminnassa mukana. On myös tärkeää, että osallistujat saavat vastinetta odotuksilleen. (Zakeri & Tuunainen 2007, 50.) Familia Clubin toimintaa ja suomen kielen kursseja seurattessamme huomasimme, että yhdistyksellä on paljon osallistujia mukana toiminnassa. Uusia jäseniä tulee päivittäin ja he voivat osallistua heti toimintaan. Monet tulevat ystävien tai tuttavien ehdotuksesta.

4.1 Yhdistyksen tarkoitus

Yhdistys luo mahdollisuuksia sekä suomalaisille että maahanmuuttajille tutustua toisiinsa, antaa puitteet monipuoliseen yhteiseen toimintaan ja yhdessäoloon ja jakaa jäsenilleen tietoa Suomen sekä muiden maiden tavoista ja kulttuurista. Yhdistys tukee maahanmuuttajien oman kulttuurin ja äidinkielen säilyttämistä. Yhdistyksen tehtävänä on myös seurata maahanmuuttajien oikeuksia ja heidän yhteiskunnallisten olojensa kehittymistä Suomessa. (Familia Club 2010.)

Yhdistyksen tavoitteena on edistää maahanmuuttajien ja monikulttuuristen perheiden verkostoa, tarjota tietoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta sekä antaa apua ja ohjausta pulmatilanteissa. Näiden toimintojen avulla yhdistys tukee maahanmuuttajien ja monikulttuuristen perheiden hyvinvointia. Kurssilaiset viettävät aikaansa Familia Clubilla ennen oppitunteja ja niiden jälkeen ja ryhmät toimivat myös vertaistuen foorumina. Yhdistyksen yhdessäolo-, harrastus- ja kulttuuritoiminnan tavoitteena on tarjota jäsenille mahdollisuus mielekkäaseen kanssakäymiseen ja vapaa-ajanohjelmaan sekä tilaisuus käyttää kulttuuri- ja muuta osaamistaan. Viime kädessä tavoitteena on se, että Familia Clubin toimintaan osallistuminen antaa valmiudet toimia yhteiskunnan yhdenvertaisena jäsenenä ja siirtyä käyttämään normaalipalveluita. (Familia Club 2010.)

Yhdistyksen päivittäisen toiminnan käytännön toteuttamisesta vastaavat vakituisessa työsuhteessa olevat toiminnanjohtaja, taloussihteeri ja kerhoemäntä. Va-

risnaisesta kielen opetuksesta ja vertaisryhmien toiminnasta vastaavat tuntiopettajat ja vapaaehtoistyöntekijät. Erilaisia projekteja toteuttaa siihen erikseen palkattu henkilöstö. (Familia Club 2010.)

4.2 Toiminta

Yhdistys pyrkii luomaan jäsenilleen sellaisia toimintamuotoja, joissa he voivat käyttää hyväkseen koulutustaan, tietojaan ja taitojaan. Yhdistys järjestää kurssi-toimintaa, esitelmä-, koulutus- ja kulttuuritilaisuuksia, kokouksia, jäsentapaamisia ja retkiä. Lisäksi järjestetään muuta yhdistyksen sisäistä ja ulospäin suuntautuvaa toimintaa. Yhdistys tiedottaa sekä tekee aloitteita ja esityksiä viranomaisille ja muille tahoille ulkomaalaisia koskevissa asioissa. Familia Clubin työntekijät neuvovat ja opastavat arkipäivän tilanteissa ja asioinnissa viranomaisten kanssa. (Familia Club 2010.)

Suomen kielen hallitseminen on keskeinen edellytys Suomeen muuttaneiden kotoutumiselle ja yhdenvertaiselle osallistumiselle. Tämän vuoksi Familia Club tarjoaa matalan kynnyksen periaatteella suomen kielen kursseja ja keskusteluryhmiä. Toiminta on yhdistyksen jäsenille pääsääntöisesti maksutonta ja siihen voivat osallistua myös virallisten kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle jäävät ihmiset. Erityisenä kohderyhmänä ovat pienten lasten kotiäidit ja ikääntyvät sekä luku- ja kirjoitustaidon opetusta tarvitsevat maahanmuuttajat, joista monet ovat kielitaidon ja sosiaalisten kontaktien puutteen sekä vähävaraisuuden vuoksi syrjäytymisvaarassa. Ryhmät parantavat osallistujien itsenäistä selviytymistä ja vahvistavat heidän toimintakykyään. Kielen opiskeluryhmät toimivat samalla vertaisryhminä sekä Familia Clubin järjestölähtöisen auttamistyön keskeisenä kanavana. (Familia Club 2010.)

Toimintaan pääseminen edellyttää jäsenyyttä. Jäseneksi voi liittyä niin, että halukas ilmoittaa yhdistykselle haluavansa tulla sen jäseneksi. Sen voi tehdä, suullisesti yhdistyksen kokouksessa tai kirjallisesti hallitukselle tai kokouksessa. Jäseneksi liittyminen on vapaaehtoista. Postitse jäsenet saavat jäsentietoa

(suomen ja englannin kielellä). Tiedotteita lähetetään myös yhteistyökumppaneille sekä pääkaupunginseudun maahanmuuttajatyötä tekeville viranomaisille ja muille organisaatioille. Yhdistystä ja sen toimintaa tehdään tunnetuksi myös osallistumalla erilaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin (esimerkiksi: Islam Expo ja Maailma kylässä) (Familia Club 2010.)

4.3 Suomen kielen kurssit

Familia Clubissa järjestetään erilaisia suomen kielen kursseja. Kurssit etenevät rauhallisesti. Yksi kursseista on nimeltään kirjaimet ja numerot tutuksi, joka on maanantaina ja keskikivikkona. Kurssilla opitaan kirjoittamaan ja lukemaan. Kurssilaisista suurin osa asuu vastaanottokeskuksessa. Alkeiskursseja on kaksi, joissa opiskellaan suomen kielen perusteet, mutta vaaditaan osallistujilta sujuvaa kirjoitustaitoa latinalasilla kirjaimilla. Muut ryhmät ovat alkeisjatko ja jatkokurssi. Näiden lisäksi on keskusteluryhmiä, esimerkiksi uutisklubi, arjen suomea ja arkielämän suomea. Keskusteluryhmissä keskitytään erityisesti puhumiseen. Opettaja tai ryhmän vetäjä antaa ryhmäläisille jonkun aiheen ja ryhmissä keskustellaan siitä. (Familia Club 2010.)

Familia Clubin suomen kielikurssit ja keskusteluryhmät täyttävät kielen oppimisen lisäksi monia sosiaalisen tuen ja kanssakäymisen tarpeita sekä toimivat monille osallistujille perusteena lähteä liikkeelle kodeistaan. Kotiäidille suunnattu tärkeä vertaistoiminta on Kannelmäen nuorisotalolla järjestetty perhekerho. Kerho kokoontuu kerran viikossa. Osallistujia on keskimäärin 10–15 aikuista ja heidän lapsensa. Harjoittelijat ovat osana toimintaa musiikkituokiossa, äitilapsiliikunnassa sekä muissa aktiviteeteissä. (Familia Club 2010.)

Vilhonkadulla kokoontuu makuja maailmalta ja Suomesta -kokkauskerho, jossa valmistetaan yhdessä ruokaa sekä opiskellaan suomen kielen sanastoa. Yhdistys järjestää myös retkiä, muun muassa Fazerin karkkitehtaalle, Eduskuntataloon ja Virka Infoon kaupungintalolle. (Familia Club 2010.)

Yhdistyksen toimitiloissa on saatavilla eri kielillä esitteitä ja muuta materiaalia maahanmuuttajia koskevista palveluista, jotka helpottavat jäsenien asioimista. Jäsenten käytössä on myös tietokone, jossa on toimiva internetyhteys. (Familia Club 2010.)

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset ovat johtolankoja ja ne heräävät jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Tutkija kiinnostuu ilmiöstä, mutta se on alussa vielä epäselvä ja tuntematon. Ilmiöön on usein monta näkökulmaa. Tutkimuskysymykset määrittävät sen millaisia merkityksiä ollaan hakemassa. Kysymykset voivat muuttua, kun tutkijan esiyymmärrys laajentuu ja syventyy. Uudet kysymykset auttavat löytämään uusia näkökulmia ja uudenlaisia merkityksiä. Kysymyksien avulla tutkija pystyy näkemään omat lähtökohtansa. Se on tärkeää, koska niin voidaan estää, että työ tulisi liian laajaksi tai menisi väärään suuntaan. Tutkimuskysymyksiä voidaan kirjoittaa ennen aineiston keruuta tai aineiston avulla. Tutkijan pitää kiinnittää huomioita, että tutkimuskysymykset ja aineisto vastaavat toisiaan. (Aaltola & Valli 2007, 52–53.)

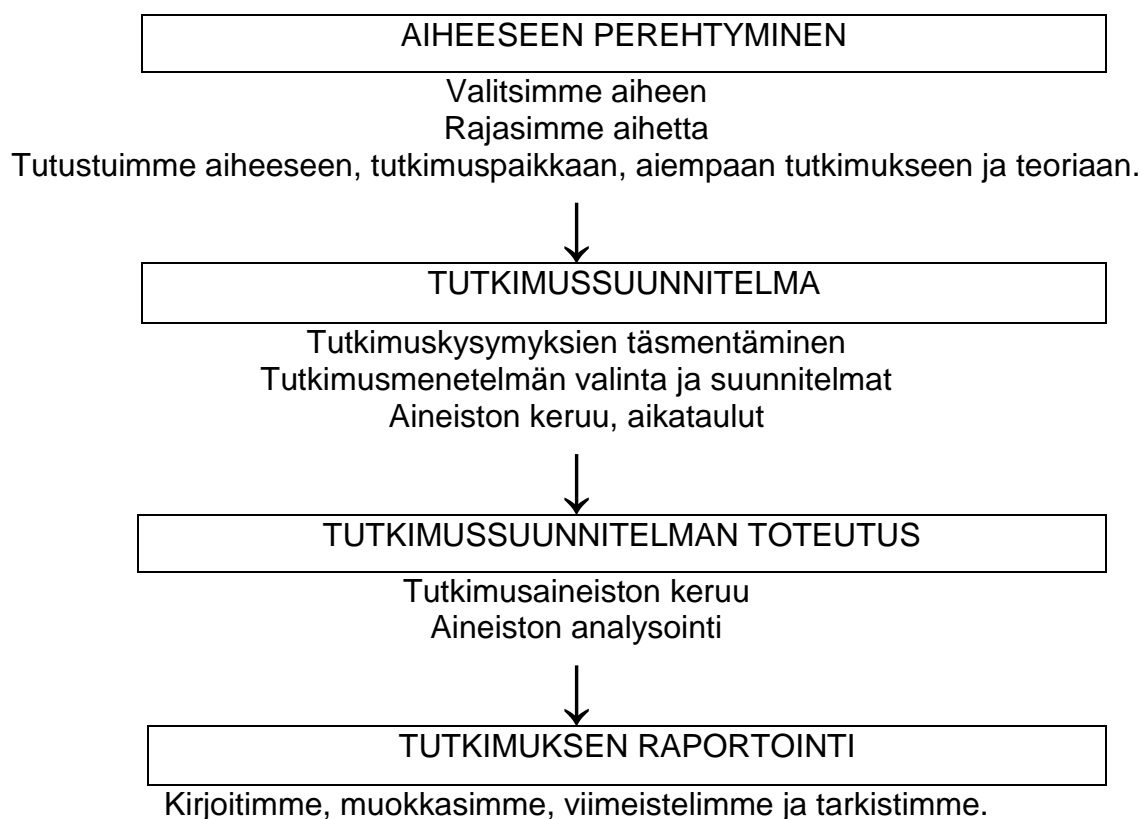
Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Millaisia kokemuksia osallistujilla on Familia Clubin suomen kielen kurssilta ja miten ne auttoivat heitä kotoutumisessa ja arkielämässä Suomessa?
- Mitkä ovat jäsenien mielipiteet kursseista ja millaisia parannusehdotuksia heillä on?

5.2 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksessa pohdimme, mitkä menetelmät sopivat parhaiten työhön. On olemassa erilaisia tutkimuksia, tutkimuksemme kulun esitämme seuraavassa kaaviossa:

TAULUKKO 2. Tutkimuksen kulku (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 64–65.)
(muokattu: Lindinger & Nuermairaiti)



Tutkimuksen ensimmäinen vaihe on aihepiirin valinta. Aiheesta pitää rajata idea, eli pitää tehdä johtoajatus. Hyvä johtoajatus on selvä, ymmärrettävä ja kiinnostava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 66.) Meidän työssämme aihepiiri on Familia Clubin kurssien tutkinta ja johtoajatus on suomen kielen merkitys kotoutumisessa Familia Clubin suomen kielen kurssien näkökulmasta. Aiheemme valitsimme seuraavien syiden vuoksi: aihe on kiinnostanut meitä, aihe antaa mahdollisuuden oppia uutta ja se tukee meidän kehitystämme, aiheella on yhteiskunnallista merkitystä ja se on ajankohtainen. Koulupolku ja opettajamme ovat olleet tukena työssä ja myös yhteistyökumppanista saimme tukea. Aiheesta on runsaasti tietoja ja teoriaa saatavilla ja aihe oli mahdollista toteuttaa. Myös kykymme on päässyt esille työn aikana ja aiheen avulla voimme kehittää Familia Clubin toimintaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 67–70.) Teeman valinta monelle tutkijalle on koko tutkimusprosessin vaikein vaihe. Va-

lintaan liittyvät monet tekijät: oma näkökulma, aiheen yhteiskunnallinen ja teetensisäinen merkitys, aiheen kiinnostavuus, aiheen yleinen tutkittavuus ja riittävät voimavarat sekä muut käytännön rajoitukset. (Metsämuuronen 2006, 21.)

Tutkimuksen alussa on hyödyllistä ja tärkeää tutustua siihen kirjallisuuteen, joka koskettaa valittua aihepiiriä. Aikaisempien tutkimusten tulokset saattavat olla tutkijalle niin mielenkiintoisia, ainutkertaisia sekä onnistuneita, että tutkijan pitää pohtia, mitä tietoja voidaan vielä saada ja mitkä asiat jäivät tutkittavaksi. Aiempien tutkimuksien erilaiset menetelmät voivat tuottaa erilaisia tuloksia, siksi kannattaa valita uusia menetelmiä. (Metsämuuronen 2006, 23–24.)

6 TUTKIMUSMENETELMIÄ

6.1 Laadullinen tutkimus

Työmme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on saanut paljon erilaisia nimiä, kuten kvalitatiivinen, ihmistieteellinen, ymmärtävä, tulkinnallinen tutkimus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 23).

Todellisen elämän kuvaaminen on laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Tutkimuksessa aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa tietoja hankitaan havainnoimalla ja keskustelemalla tutkittavien kanssa. Tietoa täydentäväksi voi käyttää myös apuvälineinä lomakkeita ja testejä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tulkintojen saaminen kokeilun avulla. Tutkimuksessa saaduilla tulkinnoilla voi tulkita ne asiat, jotka ovat vaikea saada selville välittömässä havainnossa. (Vilkkä 2005, 98.)

Tutkimuksessa on tärkeä, että tutkija huomaa eri asioiden merkityksiä, niin kuin kieli, symbolit ja ympäröivä kulttuuri. Niiden huomioiminen on tärkeä todellinen tuloksen saamisessa. Tutkija on keskeinen työkalu, koska hän on tutkimuksen toimijana ja valintojen tekijänä. Ihminen on oma elämänsä kokijana, havainnoijana ja toimijana, joten tutkimuksessa tutkijan lisäksi haastateltavien kokemukset ovat tärkeitä. Kokemusten avulla voidaan saada tutkimusaineistoa, mitä tutkijan pitää tulkita ja ymmärtää, sillä aineistot voidaan käyttää tuloksen käsittelyssä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 81–83.)

6.2 Kokemustieto

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää hyväksi kokemustietoa, jota voidaan kutsua myös hiljaiseksi tiedoksi, jota hankitaan aistimalla, tekemällä ja harjaantumalla. Henkilökohtaiset kokemukset niin kuin seuraamus ja toisten

tekemisen toistavuus muodostuvat tiedoksi. Tutkimuksessa se tarkoittaa, että tutkijan henkilökohtaisia tietoja teorian ohella muodostuvat uudeksi tiedoksi. Silloin on tärkeä tutkijan mielenkiintoisuus ja älykkyys ilmiöihin ja asioihin, joka hän haluaa tutkia. Hiljainen tieto on tärkeitä tutkimuksissa, koska se on perusta kaikelle tiedolle. (Vilka 2006, 32–33.) Meillä oli oma kokemuksia siitä miten opitaan suomen kieltä ja mitä maahanmuuttajat opiskelevat kotoutumiseen liittyvillä kursseilla. Ne hiljaiset tiedot auttoivat meitä tutkimustehtävissä, mutta ne olivat vain tukena, joiden avulla pystyimme tutkimaan asiat monipuolisemmin.

6.3 Havainnointi

Havainnointi tarkoittaa yksinkertaisesti oppia katsomalla. Havainto on merkki, joka voi olla toiminta, ajatus, ominaisuus tai teko. Ihmisten tiedot ja uskomukset maailmasta pohjautuvat havaintoihin ja niistä tehtyihin päätelmiin. Tutkijan pitää ymmärtää havaittu ilmiö suhteessa asiayhteyteen, jota hän havainnot. Niitä voidaan kerätä erilaisilla menetelmillä. Menetelmiä voivat olla: tarkkaileva havainnointi, jossa tutkitaan ulkopuolisen näkökulmasta tietoa. Osallistuvissa havainnoinnissa tutkia osallistu yhteisön toimintaan tutkimuskohteen ehdolla. Silloin tutkija on yhdessä jäsenten kanssa ennalta sovitun ajanjakson. Toiminta perustuu ennalta valittuun teoreettiseen näkökulmaan. Sen takia se vaati suunnittelua. Osallistuva havainnointi onnistuu, jos tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön. Tutkijan ja tutkittavien välillä pitää olla toimivia sosiaalisia suhteita. Osallistuvassa havainnoissa suositellaan avainhenkilön käyttämistä. Avainhenkilö tuntee yhteisön ja hän voi auttaa jäsenten luottamuksen heräämisessä sekä tutkijaan, että hänen tutkimukseensa. (Vilka 2006, 9–47.) Tutkimusta varten osallistuimme toimintaan Familia Clubissa. Varsinkin opintoihin liittyvässä työharjoittelussa meillä oli enemmän mahdollisuuksia olla mukana kursseille osallistuvien arjessa. Joihinkin asioihin ei välttämättä saada vastauksia keskustelemalla ja haastattelemalla. Havainnointi myös mahdollistaa sellaisten erilaisten tietojen saamisen, jotka liittyvät tehtävään. Harjoitteluaikana kirjoitimme muistutuksia havainnoistamme. Muistutukset tukivat meitä tutkimusaineiston analyysissä.

7. AINEISTON KERUU

7.1 Haastattelun tarkoitus

Haastatella sana on lähellä jututtaa ja haastattaa verbejä. Molemmista löytyy kielellinen ja ei kielellinen kommunikaatio, joiden avulla tulevat esille ajatukset, asenteet, mielipiteet, tiedot ja tunnet. Keskustelu ja haastattelu, eivät kuitenkaan tarkoita samaa, haastelulla kerätään informaatiota ja haastattelu suunnitellaan etukäteen. Ennen haastattelua tutkijan pitää tietää, mistä hän haluaa saada tietoja ja millaisia kysymyksiä hän haluaa kysyä. Haastattelija joutuu motivoimaan haastateltavaa, että haastattelu onnistuisi. Haastattelijan pitää tietää, että hänelle annettu tiedot käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.)

7.2 Haastattelumuodot

Tutkimushaastattelun muodot eroavat muotoilun, haastateltavien määrän ja tilanteen suhteen (Hirsjärvi & Hurme 2004, 43). Teemahaastattelu on yleinen tutkimushaastattelun muoto. Teemahaastattelussa valitaan sellaiset teema-alueet, joiden käsitteleminen edistää tutkimuskysymyksiin vastaamista. Teemahaastattelussa ei tarvitse kertoa teemoja järjestyksessä. Tavoitteena on, että vastaaja voi kertoa kaikista teema-alueista. Teemahaastattelu voidaan järjestää yksilö- tai ryhmähaastatteluna. (Vilkka 2005, 101–102.) Teemahaastattelun etu on se, että sitä voidaan käyttää erilaisessa tutkimusmuodossa. Teemahaastattelussa on tärkeää tietyn teeman käsitteleminen. On myös tärkeää, että tutkijan näkökulma tulee esille ja merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.) Lomakehaastattelussa tutkija valmistaa etukäteen kysymysten muodot ja esittämisjärjestykset, mutta haastateltavan ei tarvitse kertoa vastauksia järjestyksen mukaan, vaan haastattelija kirjoittaa niitä lomakkeeseen. Lomakehaastattelua on hyvä käyttää, kun tutkimusongelma ei ole laaja ja tavoitteet ovat selkeät. (Vilkka 2005, 101.) Sen etuna on tietojen nopea käsitteleminen.

nen ja se sopii kun halutaan kerätä faktatietoja. Lomakehaastattelussa on tärkeää, että kysymyksillä on sama merkitys kaikille osallistujille. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 44–45.) Käytimme työssämme teema- ja lomakehaastattelu tapoja. Teemahaastattelussa kerroimme teeman alueet ja keskustelimme sen mukaan. Lomakehaastattelussa kirjoitimme etukäteen kysymyslomakkeita, selitimme niitä haastatettaville ja he vastasivat kotona kysymyksiin. Käsittelimme samoja kysymyksiä sekä teemahaastattelussa että lomakehaastattelussa.

Käytimme haastattelun aikana apuvälineitä. Kun haastatellaan maahanmuuttajia, on hyvä käyttää apuvälineitä niin kuin kuvia, kortteja ja viivoja esimerkiksi kotoutumisviiva. Tutkimuksessamme käytimme hymiöitä ja kotoutumisviivaa. Niiden tarkoitus oli se, että niiden avulla haastateltavat kertoivat helpommin heidän tilanteistaan, millainen oli Suomeen pääsemisen alkuvaihe ja nyt sekä millaisia odotuksia heillä on tulevaisuudesta. Hymiöiden avulla haastateltavat pystyvät kertomaan erilaisista tuntemuksista, niin kuin ilo, suru, yllätys, pettymys jne.

7.3 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on tärkeää haastattelussa, koska niin on mahdollisuus ilmasta ajatuksia, asenteita, käsityksiä, tietoisuutta, tietoja, tavoitteita, tai muuta vastaavaa. Kommunikaatio on paljon muutakin, kuin sanoja. Esimerkiksi ilmeet ja liikkeet voivat kertoa paljon. Haastattelua ja tiedon saaminen ja antaminen perustuu voimakkaasti kielenkäyttöön. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48–49.)

Haastatteluja oli vaikea järjestää kielen takia. Meillä ei ollut mahdollista tehdä haastatteluja omalla äidinkielellä. Me halusimme käyttää suomen kieltä, mutta se ei ollut aina helppoa. Familia Clubissa suurin osa jäsenistä ei vielä puhu hyvin suomea. Oli selvää, että haastattelu ei onnistu, jos meillä ei ole yhteistä kieltä. Pari kertaa haastattelu ei onnistunut, koska me emme ymmärtäneet toisiamme hyvin. Näitä haastatteluja emme voineet käyttää tutkimuksessa.

Tutkimusaineisto koostuu yhdeksästä haastattelusta, joista seitsemän on tehty suomeksi. Kaksi on tehty osittain suomeksi, johon apukielenä on käytetty englantia. Koska meidän englannin kieli on heikko, emme halunneet kovin usein käyttää englantia. Otimme aineistosta pari haastattelua, koska huolimatta siitä, että käytimme selkeää kieltä, emme saaneet aina vastauksia kysymyksiimme. Me myös halusimme, että käytämme suomen kieltä haastatteluissa, koska se vahvistaa myös haastateltavien suomen kielen taitoa. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen vaati riittävää suomen kielen taitoa ja riittävästi kokemuksia suomen kielen opiskelusta. Me emme käyttäneet tulkkia, koska meidän haastattelukysymykset olivat yksinkertaisia ja halusimme, että niihin osataan vastata suomeksi. Toisaalta haastateltavien äidinkielet ovat hyvin erilaisia ja eivät kaikki puhu englantia, niin tulkkien käyttö olisi ollut liian monimutkaista. Alussa meitä huoletti, että emme saa hyvää materiaalia tutkimukseen, mutta me käytimme monenlaisia keinoja, että onnistumme. Me käytimme kuvia, kotoutumisviivoja ja pyysimme apua Famila Clubin opettajilta.

7.4 Kieltäytymiset

Tutkijan on varauduttava siihen, että eivät kaikki halua tulla haastateltavaksi. Silloin on hyvä korostaa haastattelun luottamuksellisuutta ja muuten motivoida henkilöä. On tärkeää, että kielteinen reaktio ei masentaisi haastattelijaa. Syyt ovat monenlaiset miksi joku ei halua osallistua haastatteluun, mutta sen takia ei pitäisi syntyä vääriä käsityksiä tai turhia pelkoja. (Hirsjärvi & Hurme 2004. 87–89.)

Me yllätyimme, että oli todella vaikeaa järjestää haastattelut. Monet pelkäävät puhua suomea, monet olivat sitä mieltä, että Familia on niin ihana paikka, että ei pitäisi parantaa mitään. Monilla oli negatiivisia ajatuksia haastattelusta. Meille kerrottiin, että Neuvostoliitossa haastattelu ei aina ollut hyvä asia. Me emme halunneet pelottaa ihmisiä, niin yritimme todella hienotunteisesti ja varovasti järjestää haastatteluja. Ainoa keino, mikä on onnistunut hyvin, kun kerroimme selvästi, että vaikuttaminen on hyvä asia ja toivomme, että he voisivat auttaa

meitä. Sen jälkeen monet tulivat kysymään, milloin olisi aika tehdä ne haastattelut.

7.5 Haastateltavat

Haastateltavat olivat eri-ikäisiä, puhuivat eri äidinkieliä ja olivat eri vaiheessa kotoutumisessa. Kaikki ovat osallistuneet Familia Clubin suomen kielen kurssille.

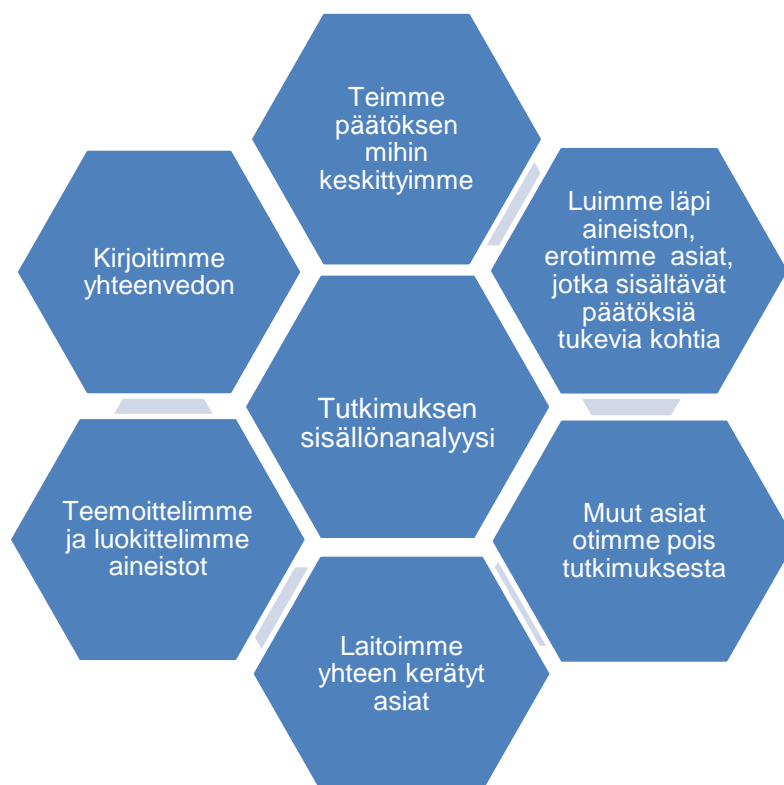
TAULUKKO 3. Haastateltavien lista

	Haastateltava
H.1	Nuori mies, pari vuotta asunut Suomessa
H.2	Nuori nainen, lapsi on hoidossa kurssin aikana
H.3	Nuori nainen
H.4	Nuori mies, joka vasta tullut Suomeen
H.5	Nuori nainen, joka vasta tullut Suomeen
H.6	Nuori opiskelija, kävi kurssilla pari vuotta sitten
H.7	Keski-ikäinen nainen
H.8	Eläkkeellä oleva nainen
H.9	Eläkkeellä oleva nainen

7.6 Haastatteluaineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysi vaatii, että tutkijan subjektiivisuus ei vaikuta tuloksinna. Mikäli tutkijan ennako-oletus johtaa analyysiä tehdessä, tutkimustulokset eivät ole välttämättä oikeita. Olennaista on, että tutkija osallistuu aineiston keruuseen ja myös hän itse analysoi kerättyjä aineistoja. (Metsämuuronen

2006, 121.) Tutkimuksessa ydinasiat ovat aineiston analyysi, tulkinta sekä johdtopäätöksen teko. Kun tehdään tutkimusanalyysi, samalla tutkijalle selviää, minäkalaisia vastauksia hän saa ongelmiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221.)



KUVIO 3. Haastatteluaineiston analyysi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) (muokattu: Lindinger & Nuermaimaiti)

Kerätyt aineistot ovat usein laajoja. Yhdessä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarvitse tutkia kaikkia kohtia. Analyysin toteuttamisessa on tärkeää poimia niitä kiinnostavia asioita, jotka ovat tutkimuksessa oleellisia. Kiinnostavien asioiden avulla pitää avata tutkimusongelmat. Kun kiinnostavat kohdat ovat poimittu, pitää myöntää, että muut asiat jäävät pois. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Tässä vaiheessa pitää tehdä aineisto sellaiseen muotoon, että analysoiminen on mahdollista. Tässä tarkoitetaan sitä, että litteroidaan oleelliset kohdat, eli kirjoitetaan puhtaaksi aineistoa. (Metsämuuronen 2006, 122.) Analyysin voi tehdä monin tavoin. Tärkeää on vain, että valitaan sellaiset tavat, jotka parhaiten tukevat tut-

kimusongelman ratkaisemista. Vaihtoehtoja on runsaasti, mutta niitä on hyvä valita alustavasti. Analyysimenetelmiä ovat muun muassa luokittelu ja teemoittelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224.)

Luokittelu on yksinkertainen aineiston analyysin muoto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Luokittelulla luodaan pohja, jolla voimme tulkita sekä tiivistää ilmiöitä. Sen avulla on mahdollista vertailla aineiston eri osia toisiinsa. Luokat ovat työkaluna, jolla saadaan tärkeät ja keskeiset piirteet. Luokittelussa pitää pohtia, millä tavalla luokkia luodaan. Siihen on monia näkökulmia. Pääasia on vain, että luokat ovat yhteydessä tutkimustehtävään. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 147–148.) Työssä me käytimme luokittelua tapaa, jolla me laitoimme erikseen Familia Clubiin, suomen kielen opiskeluun ja kotoutumiseen liittyviä asioita. Niiden avulla saimme hyvän pohjan analyysiin.

Teemoittelussa aineistot ryhmitellään aihepiirien mukaan, joiden avulla on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Alussa voi ryhmitellä esimerkiksi tiedon antajien sukupuolen, iän mukaan. Alustavan ryhmittelyn jälkeen voidaan etsiä aineistosta varsinaisia teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Käytimme työssämme myös teemoittelua, sen avulla me yritimme löytää keskeiset teemat, mitkä tukivat valittuja luokkia.

Tuloksien analysoinnin jälkeen pitää vielä tuloksia tulkita ja selittää. Tällä tarkoitetaan, että tutkija pohtii tuloksia ja valmistelee omia johtopäätöksiä. Tulkinnassa tutkija selkeyttää ja pohtii esiin nousevia merkityksiä. Esimerkiksi on pohdittava tutkittavien kielelliset ilmaukset ja tutkijan oma kielenkäyttö tuloksissa. Sen jälkeen on mahdollisuus vastata tutkimuskysymyksiin ja kirjoittaa johtopäätökset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229–230.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Osallistujien elämäntilanne kurssien aikana

Familia Club on kaikille avoin paikka. Sen takia jäseniä ei voida tarkastella homogeenisena ryhmänä. Kursseilla on jäseniä, jotka ovat asuneet jo yli 5 vuotta Suomessa ja joitain jotka tulivat vasta pari kuukautta sitten Suomeen. Jäsenet ovat eri elämävaiheessa, mutta suurin osa on vielä kotoutumisen alkuvaiheessa. Monille perusasiatkin ovat outoja ja ne vaikuttavat myös heidän arkielämäänsä.

H.5: Ihmiset ovat outoja ja he eivät halua puhua minun kanssa suomea. Ruoka on niin erilainen, kuin kotimaassa. Tunnen itseni lapsena, koska pitää opiskella perusasioita ja puhutaan minulle, kuin olisin lapsi.

Familia Clubissa käy myös jäseniä, jotka ovat asuneet jo monta vuotta Suomessa. Suurin osa heistä ei vielä ole päässyt eteenpäin ja on jäänyt kotoutumisen alkuvaiheeseen. Kursseilla käy usein jäseniä samoista maista ja he usein etsivät samasta maasta tulevien jäsenien seuraa. Usein puhutaan koko ajan vain äidinkieltä, vaikka opettajat yrittävät kannustaa heitä puhumaan suomea. He tuovat usein mukanaan omia kulttuureja edustavia tavaroita ja ovat aika varovaisia suomalaisen ruoan, tapojen ja kielen kanssa. Se on tyypillistä maahanmuuttajille, jotka ovat vielä kotoutumisen alkuvaiheessa.

H.7: Ikävä, kun jotkut puhuvat aina omalla kielellä ystävien kanssa

Monet jäsenet kertoivat, että he asuvat pienessä perheessä tai yksin Suomessa. Vasta maahan saapuneilla iso ongelma on yksinäisyys. Monet asuivat kotimaassa isossa perheessä ja heillä oli paljon ystäviä, tuttuja koulusta, työpaikasta ja asuinympäristöstä.

H.9: Minä asunut yksi, mutta minulla on tyttäreni tässä Suomessa ja hänen perhe.

Tämä haastateltu kertoi, että hän on eläkkeellä ja asuu yksin. Hän puhuu aika hyvin suomea, mutta tulee kielikursseille, koska siellä on samanikäisiä ja samasta maasta tulevia jäseniä. Kun tullaan uuteen maahan, jossa on kaikki vierasta, monille on vaikea olla kotona yksin. Alussa monet ovat uteliaita vieraseen maahan, mutta toisaalta yksinäisyys voi vaikuttaa osallistumiseen ja aktiivisuuteen.

H.5: Poikaystäväni on työssä ja jään aina yksin kotona, joten olisi hyvä tavata muita ihmisiä siinä aikana. Ihmisten kanssa en tunne yksinäisyyttä.

8.2 Harrastukset

Kun keskustelimme harrastuksista, tuli esille, että harrastukset ovat monille jäsenille tärkeitä. Harrastukset tuovat tavallisesti heille jotain tekemisiä arkipäiviin. Monet harrastavat ruoanlaittoa tai leipomista. Heidän harrastamiaan asioita usein voidaan tehdä yksin ja kotona. Vain pari vastasi, että hän käy suomalaisessa ryhmässä vapaa-aikana. Suurin osa tekee samanlaisia asioita kuin kotimaassa, mutta jotkut joutuvat etsimään uusia harrastuksia tai heillä on hankalampi harrastaa samaa asiaa kuin kotimaassa. Monet kertoivat, että lukeminen on vaikeaa, koska omalla kielellä on vaikea saada kirjoja tai lukeminen suomen kielellä on haastavaa.

H.7: Luen kirjoja ja joskus yritän lukea suomenkielisiä kirjoja.

H.9: Harrastan suomen kieltä ja kasvatan kukkia, mutta kotimaassa harrastan erilaisia töitä.

Familia Club tukee hyvin osallistujien harrastuksia. He järjestävät erilaisia retkiä ja ohjelmia, jossa on mahdollisuus tutustua ja löytää uusia harrastuksia. Myös jäsenien omia harrastuksia tuetaan, esimerkiksi kokkikerhoon jäsenet tulevat aina innostuneina.

8.3 Voimavarat Familia Clubista

Ihminen tarvitsee ystäviä ja kavereita. Sosiaalisen suhteiden ja verkostojen luominen Familia Clubissa on tärkeä osa osallistujien kannalta. Nämä ovat tärkeitä asioita elämässä, monet ovat erittäin sosiaalisia ja etsivät kovasti keskustelukavereita. Kotimaassa he tunsivat paljon ihmisiä, jotka asuivat samalla alueella. Kontaktit toiseen ihmiseen ja keskustelukaverit ovat erittäin tärkeitä jäsenille. Monille se on voimavara. Jokainen haastateltu toi esiin, että Familia Club on mukava paikka, koska on mahdollisuus keskustella muiden kanssa ja saada kaveri. Kotoutumisessa sosiaalisen suhteiden löytyminen on yhtä tärkeää kuin kielen oppiminen.

H.5: Sain ystävän tästä

H.4: Familia Club on hyvä, koska täällä on paljon ulkomaalaisia, ryhmä on hyvä koska se motivoi minua.

H.1: Pidän Familasta, koska täällä on paljon ulkomaalaisia.

8.4 Familia Clubin kielikursseille osallistuminen

Helsingissä kielikursseille pääsee tavallisesti vain tietyin kriteerein ja opiskelupaikkoja on liian vähän, mutta Familia Clubissa kuka tahansa voi ilmoittautua kurssille. Esimerkiksi muualla kursseille pääseminen usein vaatii, että viralliset asiat ovat kunnossa (kuten oleskelulupa), mutta Familia Clubissa niitä ei katsota. Ovet ovat avoimia kaikille, mikä on monille ainoa tapa alkaa opiskella suomea. Monet osallistuvat niin, että asuvat vielä vastaanottokeskuksessa ja odottavat päätöksiä. Virallisten papereiden saaminen on joskus myös vaikeaa niille nuorille pareille, joissa toinen on suomalainen ja toinen ulkomaalainen.

H.5: Löysin rakkautta Suomesta ja tulin asumaan minun poikaystäväni kanssa. Haluan oppia suomea, mutta minulla ei ole oikeus vielä päästä kotouttamiskursseihin. Familia Clubissa minulla on mahdollisuus osallistua kursseihin.

Nuori nainen kertoi, että hän on tullut asumaan poikaystävänsä kanssa. He ei-

vät ole naimisissa, niin hänellä ei ole oikeutta saada oleskelulupaa, joten hän ei ole päässyt vielä kotoutumislain piiriin.

Familia Clubissa käy myös sellaisia jäseniä, jotka ovat olleet myös kotoutumislain piirissä. Tavallisesti he ovat joutuneet lopettamaan suomen kielen opiskelun, koska se tuntui vaikealta tai he jäivät kotoutumiskurssien ulkopuolelle erilaisten syiden takia, esimerkiksi lapsen saamisen tai eläkkeelle menon. Familia Clubissa tunnit ovat helpompia ja siellä ei yleensä vaadita läsnäoloa niin tarkasti.

H.9:Minä ajattelen 1,5 tuntia riittää.

H.7:Familian Clubin kielikurssit eivät ole ankaria, haluan oppia suomea hitaasti omalla tavalla.

8.5 Suomen kielen opiskelu ei ole helppoa

Ulkomaalaiset usein sanovat, että suomen kieltä on vaikea oppia. Jäsenetkin ovat sitä mieltä, että oppiminen ei ole helppo asia. Kun joku osaa hyvin englantia, on vielä vaikeampaa etsiä motivaatioita suomen kielen opiskeluun.

H.7:Monet suomalaiset puhuvat englantia hyvin ja on mahdollinen asua tällä, vaikka ei osaa suomea.

Suomen kieltä on vaikea oppia, mutta jotkut haastateltavat kertoivat, että suomen kieli on hyvin mielenkiintoista. He haluavat oppia, koska puhuvat paremmin, kun osaavat suomea. Haastattelussa käytimme ilmekortteja (kortteihin on kuvattu erilaisia hymiöitä eri tunnetiloista.), jotta osallistujat voivat kertoa omia ajatuksia kielen oppimisesta helpommin.

H.5:Pelkän tilanteista, jossa joku puhuu minulle kurssin ulkopuolella suomea esimerkiksi metrolla.

H.5:Suomen kielen sanat ovat joskus hauskoja.

H.1:Suomen kielen opiskelu on joskus tylsä ja kurssien aikana ei aina ymmärrä kaikkia.

8.6 Osallistujien odotuksia Familia Clubin kielikursseista.

Työn saaminen oli keskeinen asia haastatteluissa. Osallistujat kertoivat, että suomen kielen osaaminen on erittäin tärkeä asia työn saamisessa. Monet puhuvat hyvin englantia, mutta saivat paljon negatiivisia kokemuksia työnhaun aikana. Vaikka jotkut saavat työpaikan ilman suomen kielen taitoa, työpaikan saaminen yleensä edellyttää suomen kieli taitoa. Jäsenet kertoivat, että he ymmärtävät hyvin, miksi on tärkeä puhua suomea, kun etsitään työtä:

H.4: Minä uskon, että suomenkieli on avain paljon asioihin. (Hän haluaisi avata oman ravintolan sen jälkeen, kun hänen kielitaitonsa on riittävä.)

Famila Club ei järjestä työllistämistä tukevia kielikursseja, mutta kurssit ovat sopivia heille, jotka eivät vielä ole saaneet virallisia papereita tai alkoivat opiskella vasta viime aikoina suomea. Moni on onnistunut kurssien jälkeen siirtymään toiseen kouluun, josta on mahdollisuus saada riittävä kielitaito työhön.

Toinen syy on, miksi haastateltavat tulivat opiskelemaan suomea Familiaan, on se, että he haluavat parantaa arkielämän sujumista. Erityisesti palvelujen käyttö ja keskusteleminen toisten kanssa oli hankalaa jäsenille. Jäsenet kertoivat, että on vaikeaa kauppoissa, virastoissa, terveysasemalla pärjätä ilman kielitaitoa.

H.7: On hyvä opiskella suomea, koska viihdyn enemmän esim. kauppoissa ja virastossa. Haluan ymmärtää, kun saan ilmoituksen tai kirjeen. Haluan ymmärtää suomenkielisiä uutisia, lehtiä ja kirjoja.

Keskusteleminen on vaikeaa, jos ei ymmärretä toisia. Jäsenet kertoivat, että heidän on vaikea osallistua, koska he eivät puhu suomea.

H.9: Minä haluan kontaktia suomalaisten kanssa.

Tulokseksi saimme, että suurimmalla osalla jäsenistä ei välttämättä ole paljon odotuksia kurssista. Monille on tärkeää, että siellä voi opiskella yhdessä ja löytää kavereita.

H.7:Familia Clubissa voin tutustua ihmisiin ja oppia monenlaisia asioita. Kurssien opettajat ovat hienoja ja ystävällisiä.

8.7 Mielenpitoet kurssista kotoutumisen näkökulmasta

Familia Clubin suomen kielen kurssit eivät ole virallista kotoutumiskoulutusta, vaikka ne ovat kotoutumista tukevia. Kurssien osallistujat oppivat kurssilla suomen kieltä ja erilaisia tietoja Suomen yhteiskunnasta, minkä avulla on helpompi päästä osallistumaan erilaisiin toimintoihin.

H.4:Familia Clubin kielikurssien avulla olen motivoitunut oppia suomen kieltä. Ryhmä toimii myös vertaisapuna, kun ryhmäläisten tilanne ovat melkein samoja. Sain henkilökunnasta apua, sillä pärjään paremmin arkielämässä.

Familia Clubin kielikursseissa voivat käydä ulkomaalaisia, joilla ei ole vielä kotouttamisoikeuksia. Osallistujilla on mahdollisuus kurssien avulla aloittaa suomen kielen opiskelu. Henkilökunta on ystävällinen ja he auttavat jäseniä. Osallistujat voivat saada tarvittavia tietoja sekä opettajilta että muulta henkilökunnalta. On tärkeää saada erilaisia tietoja arkielämän sujumista varten uudessa maassa asumisen alkuvaiheessa. Familia Clubissa kursseihin ja erilaisiin toimintoihin osallistuminen mahdollistaa osallistujia tapaamaan erilaisia ihmisiä ja erilaisia kulttuureja. Erilaisen ajanvieton avulla osallistujat oppivat paljon uusia asioita. Familia Club on ihmisten kohtaamispaikka, yhdessä tekemisen avulla voi saada tuttavuuksia. Kursseihin osallistuville äideille järjestetään siellä lasten hoitoa. Lasten hoidon järjestäminen helpottaa kotiäitien suomen kielen oppimista.

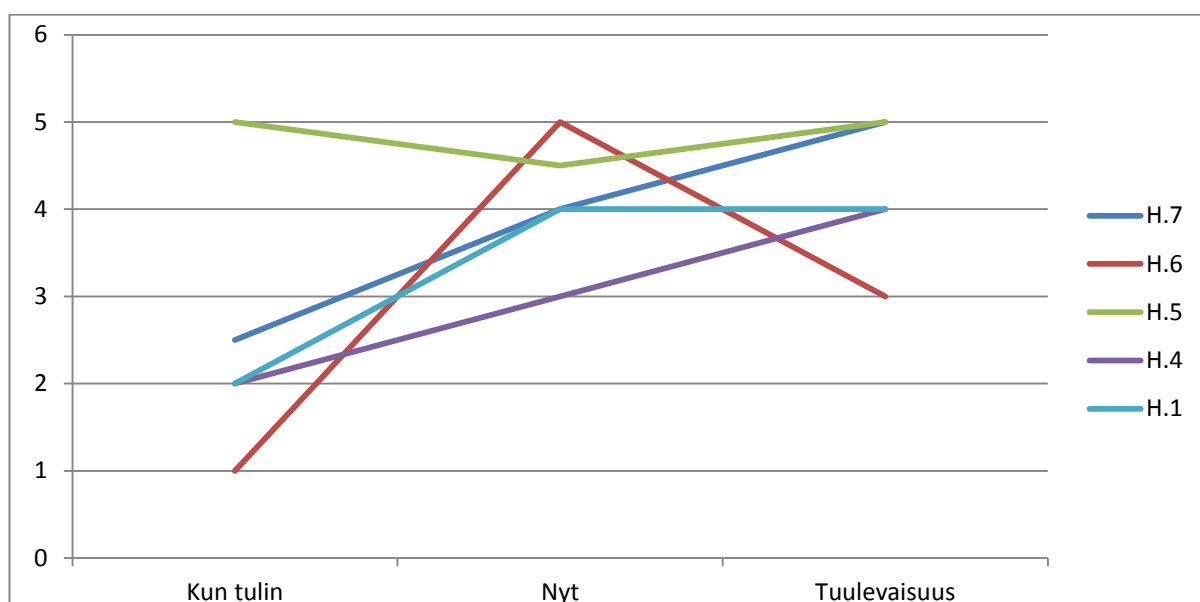
H.6:Familia Clubissa minulla oli mahdollisuus oppia suomen kieltä. Osallistuin joskus myös ruoan laittamiseen, se on aika mielenkiintoista. Sain sieltä erilaisia apuja, varsinkin sosionomi harjoittelijoista. Juuri heidän avustuksen avulla valitsen sosionomin opiskelua.

Familia Clubissa on erilaisia toimintoja, esimerkiksi keittiökerho ” makuja maailmalta ja Suomesta”. Jos joku haluaa laittaa oman maan ruokaa ja kertoa reseptejä muille, hän voi ilmoittaa etukäteen. Siihen saa osallistua tietty määrä halukkaita (tilanpuutteen vuoksi), jotka ovat kiinnostuneet siitä ruoasta ja halu-

aisivat oppia sen laittoa.

Familia Clubissa on usein sosionomiopiskelijoita harjoittelussa. Heiltä on mahdollista saada erilaisia tietoja tarvittaessa, esim. he ovat hyviä oppaita, jos joku haluaa saada tietoja erilaisista sosiaalipalveluista. Työntekijöiden ja opettajien lisäksi he ovat erittäin hyödyllinen apu jäsenille.

8.8 Tulevaisuuden näkökulma



KUVIO 4. Kotoutumisviiva Suomessa haastateltavien tilanteen mukaan

Kotoutumisviiva käytimme niin, että tilanne merkittiin eri tasojen mukaan, 0 tarkoittaa epävarmuutta, 3 tarkoittaa keskitasoa ja 6 tarkoittaa parasta elämää. Me valitsimme 5 haastateltavaa, joiden tulokset merkittiin kuvioon. Haastattelusta poistimme 4, koska tällä tavalla kuvio tulee selkeämmäksi.

Viivan avulla voidaan nähdä, että alkuvaiheessa monilla oli vaikeuksia. Niiden yksi syy on byrokratia, esimerkiksi viidestä neljä sanoi, että virallisten papereiden puutteen vuoksi kotouttamistoimenpiteiden piiriin pääseminen ei vielä onnistunut. Alkuvaiheessa heistä kukaan ei ymmärtänyt mitään suomen kielestä. Monet tulivat Suomeen yksin, joten he joutuivat itse selviytymään elämässään.

Viidestä haastateltavasta neljä sanoi, että heillä oli alkuvaiheessa negatiivisia kokemuksia. Vain yhdellä oli erittäin positiivisia kokemuksia. Hän vihdoinkin pääsi Suomeen asumaan rakkautensa kanssa. Hän oli myös iloinen siitä, että on päässyt Familia Clubiin opiskelemaan suomea ja oli saanut paljon ystäviä. Haastattelun aikana kaikki sanoivat, että nykyinen tilanne on jo positiivisella puolella. Viidestä neljällä on tapahtunut positiivisia muutoksia verrattuna alkuvaiheeseen. He ovat opiskelemassa suomen kieltä, osaavat jo puhua vähän suomea, heillä on jotain tekemistä ja saavat ystäviä. Heidän sanomansa mukaan Familia Club on tukenut hyvin heitä niissä asioissa. Toisaalta heillä on vielä epävarmuutta, koska he haluavat oppia suomea paremmin, jotta saisivat työtä. He näkevät tulevaisuuden positiivisesti. He ajattelevat, että ajan myötä elämä järjestyy ja he kotoutuvat Suomeen. Jotkut jäsenet ovat huolissaan tulevaisuudesta, mutta viivan perusteella näkee, että kaikki odottavat parempaa elämää tulevaisuudesta.

8.9 Haastateltavien ehdotukset

Familia Clubissa on mahdollista osallistua kielikursseihin ja sen lisäksi muihin toimintoihin, mutta kurssien epävirallisuuden vuoksi kursseissa on erilaisia kehitettäviä kohtia. Osallistujien totesivat, että vaikka periaatteessa tunnin pitäisi olla puolitoista tuntia, käytännössä alun myöhästymisten ja tauon pitenemisen vuoksi tunti lyhenee. Toivottiin, että tauko olisi vain sovittun ajan. Alkutunnilla olisi parempi opiskella kielioppia tai lukemista ja lopputunnilla kirjoittamista ja puhumista.

Joidenkin osallistujien mielestä on hyvä opiskella pienessä ryhmässä, mutta olisi hyvä jos ryhmät jaettaisiin opiskelijoiden kielitason mukaan. Joku osallistuja kommentoi, että tila ei ole riittävän suuri, minkä takia opiskelijoita ei voi ottaa paljon.

Familia Clubissa kurssit ovat suosittuja, sen takia paikat menevät nopeasti ja monet joutuvat odottamaan, kunnes uusi kurssi alkaa tai vapautuu paikka. Mo-

net ovat halunneet päästä kurssille, mutta ei ollut vapaita paikkoja. Toinen ongelma on, että kun kurssi on jo alkanut, pääseminen ei ole enää mahdollista. Joskus kurssille haluavat joutuvat odottamaan puoli vuotta, kunnes toinen kurssi alkaa.

Opettajat ovat aina tärkeitä oppimisessa. Familia Clubissa opettajat ovat hyviä ja jäsenet pitävät heistä. Kysyimme paljon osallistujilta opettajista, miten he opettavat, ovatko he hyviä, ovatko he saaneet opettajilta apua. Emme saaneet yhtään negatiivista palautetta opettajista. Kaikki ovat sitä mieltä, että opettajat ovat mukavia, he osaavat opettaa ja he ymmärtävät maahanmuuttajia. Ainoa asia mistä ei pidetä on, kun tulee uusi opettaja. Uudet opettajat eivät tunne opiskelijoita. Toinen ongelma on, että menee aika, kun selvitetään millä tasolla ryhmäläiset ovat ja monille on vaikea ymmärtää alussa uutta opettajaa. Jäsenet myös kertoivat, että olisi hyvä, jos opettajat tutustuisivat osallistujien tavoitteisiin.

Familia Club sijaitsee Helsingin keskustassa, mikä on monille tärkeää, koska on helppo päästä kurssille ja paikka löytyy helposti. Toisaalta negatiivinen puoli on, että tilat ovat aika pieniä. Melkein kaikki toivoisivat, että tulisi isommat luokat, enemmän tilaa keittiössä ja käytävällä.

Monet toivoivat, että tunnit olisivat pidempiä tai niitä järjestäisin useamman kerran. Tästä kuitenkin kaikki eivät olleet samaa mieltä. Jotkut ovat tyytyväisiä ja eivät halua pidempiä tunteja tai useimpia kertoja.

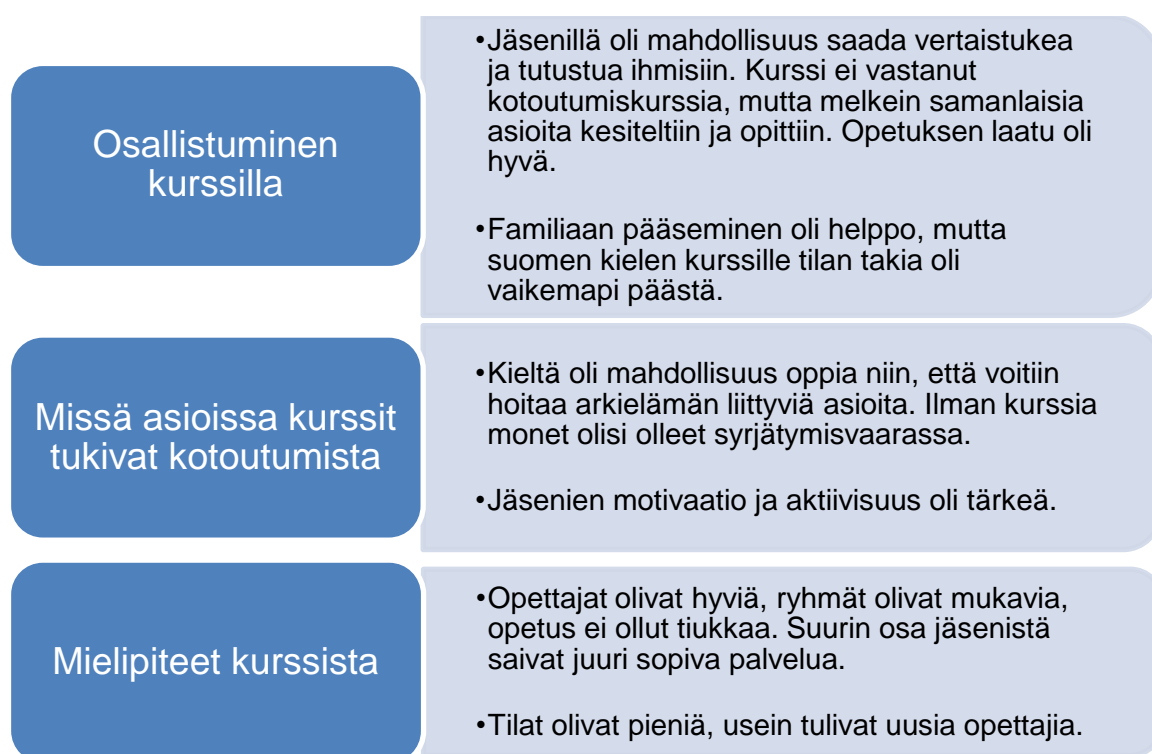
9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Tulosten tarkastelu

Tulokset osoittivat, että Familia Clubissa jäsenet saavat sosiaalisia suhteita ja erilaista tukea. Jäsenen liittyminen toimii matalan kynnyksen periaatteella ja jäsenyys antoi monipuolista ja hyödyllistä tukea. Tuloksien mukaan paikan suurin etu on, että siihen voi tulla kuka tahansa. Familia Clubissa käy eri-ikäisiä, eri elämäntilanteissa ja kotoutumisen eri vaiheissa olevia ihmisiä. Tulokseksi me saimme, että Familia Club on monille ainoa mahdollisuus käydä suomen kielen kurssilla. Kurssit eivät vastanneet kotoutumiskoulutuksia, mutta tulokset osoittivat, että osallistujat saavat sieltä melkein samoja tietoja, kuin kotoutumiskurssilla. Erona oli, että siellä ei ollut korkeatasoisia suomen kielen kursseja ja sisällöt eivät olleet niin monipuolisia. Kurssit olivat mielenkiintoisia ja osallistujat olivat kiinnostuneita opiskelusta. Kurssit etenivät hitaasti ja osallistujien ei tarvinnut ottaa paineita, koska siellä ei ollut virallisia tenttejä. Kurssit eivät vaatineet pakollista läsnäoloa ja se oli tuloksien mukaan monille tärkeää. Osallistujien mielestä Familia Club ei antanut hyötyä vain suomen kielen opiskelussa, siellä heillä oli erilaisia mahdollisuuksia rikastuttaa omaa elämäänsä. Ryhmistä saatiin vertaistukea, koska he uskalsivat osallistua keskusteluihin ja toimintoihin enemmän, kun he olivat muiden ulkomaalaisten kanssa. Toisaalta ongelmana oli se, että jotkut puhuivat jatkuvasti vain äidinkieltä ja se aiheutti nurkkakuntaisuutta.

Toiminnoissa yritetään tukea jäseniä monissa asioissa. Tuloksien mukaan tärkeimmät olivat harrastuksen tukeminen ja apu ongelman ratkaisuun. Familia Clubissa järjestettiin tutustumiskäyntejä erilaisiin urheilutoimintoihin, kuten uinti ja luistelu. Vaikka Familia Club ei ollut varsinaisesti neuvontapiste, kuitenkin jäseniä ohjattiin paljon asioimisessa. Tarvitessaan tietoja ja apua henkilökunnalta, jäsenet saivat hyvin apua.

Tutkimuksessa saimme vastauksen, että Familia Club on parantanut jäsenien elämäntilannetta. He saivat sen avulla mielekästä tekemistä tai olivat motivoituneet menemään eteenpäin kotoutumisessa. Familia Club on sellainen paikka, että jäsenet haluavat sitoutua siihen, koska he ovat saaneet sieltä hyödyllisiä asioita itselleen.



KUVIO 5 Keskeisimmät tulokset.

9.2 Ehdotuksiamme toiminnan parantamiseksi

Familia auttaa ihmisiä monilla tavoilla, mutta haluaisimme ottaa esille tutkimuksen aikana huomaamiemme asioita. Tutkimuksessa tavoitteena oli antaa uusia näkökulmia toimintaan ja esittää kehittämissuhteita.

Ensimmäinen ehdotuksemme liittyy suomen kielen kurssien taitotasoon. Olisiko mahdollista järjestää sellaista kurssia, jolla osallistujat voivat oppia lisää suomea jatkokurssien jälkeen? Sillä tavalla, olisi mahdollisuus pyrkiä töihin tai am-

mattiopintoihin. Monet kävivät jatkokurssilla, vaikka heidän tasonsa oli korkeampi ja kun ei ollut muuta vaihtoehtoa, he joutuivat toistamaan kursseja.

Toinen ehdotuksemme on, että olisi hyvä järjestää lisää harrastuksia tukevia toimintoja, esimerkiksi kuntosalilla käynti tai hiihtäminen. Jäsenien taitoja olisi hyvä myös hyödyntää monipuolisesti ja ne olisi hyvä huomioida toiminnan suunnittelussa. Meidän mielestämme olisi tärkeää järjestää vertaistukiryhmiä erilaisiin tarpeisiin. Esimerkiksi olisi hyvä järjestää naisten oma tukiryhmä, jossa naiset voivat jakaa omia ongelmia ja kokemuksia, sillä voi löytää ratkaisun omaan tilanteeseen.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa tärkeä on sen luotettavuus, joten kaikissa tutkimuksissa pyritään välttämään virheitä. Laadullisen tutkimuksen metodikirjallisuudessa kiinnitetään huomiota raportin kokonaisluotettavuuden tarkasteluun. (Tuomi 2007, 149.) Lukijat pystyvät arviomaan tutkimuksen tuloksia, kun laadullisessa tutkimuksessa tutkija antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty (Tuomi & Sarajärvi 2006, 138).

Opinnäytetyössämme tarkoituksenamme oli selvittää, saavatko osallistujat Familian järjestämistä suomen kielen kursseista hyötyä kotoutumiseen/ arki elämään sopeutumiseen. Halusimme kuunnella mahdollisimman paljon kurssille osallistujien ääntä kielikursseista. Yritimme saada opiskeluaikana Familia Clubista työharjoittelupaikan, jotta voisimme paremmin kuunnella osallistujia. Meille tulikin tähän mahdollisuus. Toisaalta meillä oli jonkin verran ongelmia, kun kommunikoimme heidän kanssaan. Meillä oli yhteisenä kielenä suomi, mutta heidän suomen kieli taitonsa oli aika matala, joten se vaikeutti ymmärtämistä. Pidempi yhdessäoloaika kuitenkin antoi meille mahdollisuuden ymmärtää heitä. Ymmärryksen avulla saimme luotettavuutta välillemme. Vaikka työssämme käytimme vain muuttaman haastateltavan mielipiteitä, työharjoittelu ja sen lisäksi paikassa muuttaman kerran käyminen mahdollisti meitä saamaan enemmän tietoja kurssien hyödyistä.

Teimme haastattelu kysymyslomakkeilla ja teemahaastattelulla. Halusimme nauhoittaa haastattelut, mutta haastateltavat eivät antaneet lupaa siihen. Teemahaastattelussa kirjoitimme muistinpanojamme niin, että kaikki kohdat ovat kirjattu tarkasti ja siististi. Työssämme erilaisissa tilanteissa käytimme myös omia muistinpanoja, jotta työmme tulisi paremmaksi.

10.2 Tutkimuksen eettisyys

Sosiaalialan tutkimuksia ja oppinäytetöitä ei voida tehdä ilman, että tutkija käsittelee tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Kun tehdään ihmisten kanssa tutkimusta, usein liikutaan sensitiivisten, henkilökohtaisen asioiden alueella. Puhutaan ilmiöistä, jotka eivät välttämättä ole tarkoitettu toisten katseen kohteeksi. Esimerkiksi pitää olla varovainen, kun julkistetaan ihmisten elämästä tai ongelmista tutkimuksia. Silloin aina pitää pohtia tutkimuksellisten lähestymistapojen sääntöjä. Eettisyys pitää olla mukana aina tutkimuksen aikana, eli tutkimuskysymyksessä, tutkimusaiheessa, aineiston keruussa ja analyysissä. Eettisyyden perusteet ovat rehellisyys, tutkittavien tunnistamattomuus ja haastattelevien kunnioittaminen. (Pohjala 2003, 5–6.)

Eettisyys pitää olla tutkimuksessa mukana, mutta millä tavalla? Tutkija tarvitsee eettisiä periaatteita, sääntöjä, normeja ja arvoja. Se on mahdollista toteuttaa, jos tuotetaan luotettavia informaatioita, eli informaatio on perusteltu kriittisesti. Tutkijan on myös pystyttävä siirtämään työnsä tuloksia toisille yhteiskunnan muille jäsenille. Tiedon välittämisen liittyy tulosten julkistamisen etiikka. Silloin on hyvä pohtia, mitkä ovat tutkijan osuuksia käyttämisessä. Tutkimuksessa aikana tutkija joutuu tekemään valintoja ja niitä pitää valita eettisesti. Tutkija tuottaa tuloksia muille ja se edellyttää, että tutkijaan ammattitaidot ovat riittäviä. Alueet usein ovat laajoja ja silloin pitää pohtia, mitkä asiat liittyvät omiin tutkimusongelmiin. Informaation hankkiminen herättää eettisesti paljon kysymyksiä. Onko tutkija oikeutettu hankkimaan tietoja? Miten tietoja saa hankkia? Millaista informaatiota tutkijan pitäisi tuottaa? Kun tiedot on hankittu, usein tutkijalla on liikaa informaatioita. Silloin pitää asettamaan rajoituksia ja pohtia millä perusteella. (Karjalainen, Launis, Pelkonen & Pietarinen 2002, 58–62.)

Tutkimuksen tekeminen vaatii myös tietoja lainsäädännöstä esimerkiksi ihmisiin ja heitä koskevaan laittaan kannattaa lukea. Silloin on hyödyllistä tutustua voimassa olevaan henkilötietolakiin, julkisuuslakiin ja tutkimusetiikkaan. Sen avulla voidaan kerätä, käyttää, säilyttää asianmukaisesti henkilötietoja. Tutkimuksissa pitää tietää missä ovat rajat, vaikka se ei ole aina itsestään selvä. Tutkijan vastuu,

että hän ei kysele asioista, mitkä ovat liian henkilökohtaisia. Haastattelun ja kysymyksien avulla voidaan selittää missä ovat rajat. Sosiaalitieteissä usein käytetään yksittäisten ihmisten henkilötietoja. Tutkimuksia pitää tehdä niin, että osallistujat eivät voisi tunnista. Esimerkiksi tutkimusaineistossa ei saa olla henkilötietoja (nimi, taustatiedot, asuinalue, työpaikka, koulut jne.). (Vilkkä 2006, 58–63.)

10.3 Eettisyys havainnossa

Meidän suurin ongelmamme oli tutkimuksessa, kuinka paljon meidän omat kokemuksemme ovat vaikuttaneet kotoutumisen ja suomen kielen oppimisen ymmärtämiseen. Mehän olemme kumpikin maahanmuuttajia. Sen takia me pohdimme, millaisia eettisiä vaatimuksia meidän pitää seurata esimerkiksi havainnoinnissa.

Tutkimuksessa tutkija on aina ulkopuolisen roolissa, mutta se voi olla hankalaa, kun tutkija kuuluu samaan yhteisöön tutkittaviensa kanssa. Se voi aiheuttaa sen, että tiedonhankintakeinot ovat liian avoimia ja vapaamuotoisempia. Silloin tutkijan täytyy pohtia eettisiä kysymyksiä erityisesti, jos käyttää osallistuvaa havainnointia tai kokemalla oppimista tutkimusaineiston keräämisen tapana. Tutkija vaikuttaa tutkimuskohteensa elämään ja hänen täytyy tiedostaa, millaisia seurauksia tutkimuskohteelle on tutkimuksen tekemisellä. Perusasiat niin kuin, tutkimusluvut pitää olla kunnossa. Tutkijan pitää pyrkiä siihen, että tutkimuskohteen jäsenten ja tutkijan välillä muodostuisi luottamus. Se voidaan saavuttaa, kun kerrotaan jo tutkimuksen alussa mikä on tutkimuksen luonne ja kohteet. (Vilkkä 2006, 56–57.)

10.4 Opinnäytetyön pohdinta

Suomen kielen osaaminen on tärkeä osa maahanmuuttajien kotoutumisessa. Kieltä voidaan oppia erilaisilla tavoilla, mutta kolmannen sektorin rooli on yhä

tärkeämpi. Monet joutuvat odottamaan pitkään ennen kuin saavat opiskelupaikan kotoutumiskoulutuksessa. Kolmas sektori on tärkeä, koska odottelun aikana on mahdollisuus oppia ja saada tukea. Ulkomaalaisilla kotiäideillä on usein heikko asema, kun pitää pärjätä ilman suvun ja kavereiden apua. Lisäksi on joka päivä haasteena, että pitäisi puhua suomea, esimerkiksi terveysasemalla ja neuvolassa. Heille on erinomainen asia, että järjestetään kursseja niin, että lapsi on hoidossa kurssin aikana. Monet muut kaupungit ovat jo huomanneet tarpeen, esimerkiksi Espoossa on jo pari tällaista kurssia. Myös on tärkeää, että ammattilaiset osaavat ohjata maahanmuuttajia paikkoihin, missä voidaan oppia suomea. Vaikka kotoutumiskurssin alussa ei onnistuisikaan pysymään mukana, pitää kannustaa asiakkaita opiskelemaan suomea. Sen avulla on mahdollisuus estää syrjäytymistä ja yksinäisyyttä.

Usein maahanmuuttajat eivät ole tietoisia lain oikeuttamista toimenpiteistä, vaikka he ovat jo kotouttamislain piirissä. Jotkut maahanmuuttajat ymmärtävät mitä kotoutuminen sana tarkoittaa, mutta eivät tiedä kotouttamislaista. Kolmannen sektorin työntekijöiden avulla olisi hyvä tiedottaa maahanmuuttajille laista, jonka avulla heillä olisi mahdollisuus saada tietoja lain oikeuttamisista toimenpiteistä. Kolmannen sektorin rooli on ainakin yksi tärkeä tekijä kotoutumistuessa. Erilaisiin harrastuksiin ja yhdistysten toimintaan osallistuminen mahdollistaa maahanmuuttajia saamaan kokemuksia yhteiskunnasta. Tällaiset kokemukset ovat myös merkityksellisiä kotoutumisprosessissa. (Työministeriö 2005, 11–22.)

Kotoutumisen alkuvaiheessa oleville maahanmuuttajien on vähän vaikea saada kontaktia muihin ihmisiin. Tässä vaiheessa kolmas sektori on silta, joka tutustuttaa maahanmuuttajia toisilleen ja värittää heidän elämänsä erilaisten toimintojen avulla. Kontaktien ylläpitäminen omaan etniseen ryhmään ja uusien kontaktien luominen ryhmän ulkopuolella oleville, on kotoutumisen kannalta tärkeää. (Työministeriö 2005, 22.)

Kotoutumisen edistämisessä kolmannen sektorin rooli on merkittävä. Varsinkin syrjäytymisvaarassa oleville maahanmuuttajille (luku- kirjoitustaidottomat, vanhuksset ja kotouttamistoimenpiteiden ulkopuolelle jäävät) kolmas sektori on tär-

keä tuki. (Työministeriö 2005, 24.) Hekin tarvitsevat tukea, jotta pärjäisivät paremmin elämässään. Heitä pitää tukea erilaisissa palveluissa asioimisessa ja asioiden ymmärtämisessä.

On tärkeä oivaltaa kolmannen sektorin merkitys tulevaisuudessa yhteiskunnalle. Koska julkinen sektori vähentää ajan myötä palveluitaan huomattavasti, kolmas sektori tulee olemaan voimavarana koko yhteiskunnalle.

10.5 Oma ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvumme on tapahtunut koko opinnäytetyön prosessin aikana. Työn tekeminen antoi meille riittävästi haasteita ja sen avulla opimme ja kehittymme paljon. Työ vaati paljon enemmän, kuin muut työt opiskelun aikana. Suunnitteleminen, kirjoittaminen, haastattelujen järjestäminen oli paljon haastavampaa, kuin muissa tehtävissä. Ongelmien ratkaisujen kautta opimme paljon. Olemme kehittyneet erityisesti parityöskentelyssä, monikulttuurisuuden asiantuntijuudessa ja vierasta kieltä puhuvien ohjaamisessa ja tukemisessa.

Opinnäytetyötä tehdessämme perehdyimme erilaiseen kirjallisuuteen, mikä mahdollisti meitä saamaan erilaisia näkökulmia monikulttuurisuudesta. Työn avulla meillä oli mahdollisuus saada selville, mitkä ovat kotoutumista edistäviä tekijöitä. Sellaiset tiedot ovat etuna, jos työskentelemme monikulttuurisessa työssä. Haastattelun järjestämisestä saimme kokemusta, miten myöhemmin suhtautua tai kohdella, jos työssä tarvitsee haastatella asiakkaita. Työn tekeminen vaati meiltä vuorovaikutusta osallistujien/ asiakkaiden kanssa. Koko opiskelun aikana ja varsinkin opinnäytetyötä tehdessä oppimme ja yritimme löytää erilaisia keinoja, joilla saimme aikaan asiakkaiden välillä luottamusta, mikä edistää hyvin vuorovaikutusta. Vaikka me molemmat olemme maahanmuuttajia ja kotoutumisen kokijoita, tämä työ antoi meille erilaisia näkökulmia erilaisista lähtökohdista. Tämä työ myös mahdollisti meitä saamaan monipuolisia kokemuksia asiakastyöstä.

Opinnäytetyö vaatii oman alan osaamista ja ymmärrystä. Työn erilaiset osat antoivat meille mahdollisuuden oppia uusia asioita ja menetelmiä. Olimme motivoituneet oppimaan uusia asioita, koska työ oli mielenkiintoinen. Tavoitteet antoivat lisää aktiivisuutta ja halua kirjoittaa tehtävän mahdollisimman hyvin. Yritimme kovasti kirjoittaa ja tutkia niin, että se tukee meidän tavoitettamme. Meillä oli paljon ongelmia suomen kielen kanssa. Meidän mielestämme me opimme kieltä työn aikana hurjasti, mutta me emme pystyneet kirjoittamaan täydellistä suomen kieltä. Me kuitenkin olemme ylpeitä ja tyytyväisiä, että saimme valmiiksi työmme ja pystyimme kirjoittamaan niin tärkeän tehtävän suomeksi.

Kasvuamme ei olisi tapahtunut, jos emme olisi saaneet tukea. Erityisesti OT-ohjaajat ja opettajat antoivat paljon palautetta ja saimme paljon tietoja ja apua heiltä. Myös Familia Club on tukenut meitä todella hyvin.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Helsingin kaupunki Tilastokeskus 2011. Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2011. Viitattu 6.5.2011
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_15_Tilastoja_41_Ranto.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutkia ja kirjoita. Helsinki: Tammi
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Jyrkiäinen, Senni; Sievänen, Päivi; Stenbäck, Jenny & Suvilaakso, Anna 2011. Toisella katsomalla: maahanmuuttajista maahan muuttajiin. Helsinki: Kulttuurikameleontit
- Järvinen, Riitta 2004. Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri. Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Tampere: Tampere University Press
- Kanniainen, Antti 2010. Kansanedustajien mielipiteitä maahanmuutosta uhkana ja mahdollisuutena Turku: Siirtolaisuusinstituutti
- Karjalainen, Sakari; Launis, Veikko; Pelkonen, Risto & Pietarinen, Juhani 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus keskus
- Laine, Tarja 2011. Uusi maa- uusi elämä. Siirtolaisuus - Migration 1/2011 40–41.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 30.12.2010. Viitattu 28.5.2012.
- Lepola, Outi 2002. Koto.maana Suomi kertomuksia maahanmuutosta 1999–2001. Helsinki: Työministeriö: Edita
- Liebkind, Karmela; Mannila, Simo; Jasinskaja-Lahti, Inga; Jaakkola, Magdalena; Kyntäjä, Eve & Reuter, Anni 2004. Venäläinen, virolainen, suoma-

- lainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen.
Helsinki: Gaudeamus
- Maahanmuuttovirasto 2012. Tietoa virastosta. viitattu 16.8.2012
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta
- Mammon, Reet 2010. Kolmen etnisen ryhmän kotoutumisprosessi Suomessa.
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset:
kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto
- Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: Interna-
tional Methelp
- Paananen, Seppi 2005. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilasto
- Pakolaisapu 2012. Tietoja Pakolaisuudesta. Viitattu 14.8.2012
<http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/tietoa-pakolaisuudesta/pakolaissanastoa.html>
- Peltola, Ulla & Metso, Laura 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllis-
tymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Kuntoutussäätiö
- Pentikäinen, Marja & Saressalo, Lasse (toim.) 2005. Loputtomalla matkalla.
Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Etnika Oy
- Pohjala, Anneli (toim.) 2003. Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Rovaniemi:
Lapin yliopisto.
- Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija
2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro
- Sisäasiainministeriö 2011. Kotouttaminen. Viitattu 8.7.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/FE38E8FFB8EBDBABC22575E1001F7CFB?opendocument>
- Sisäasiainministeriö 2011. Kotoutuminen ja sosiaalituot. Miten maahanmuuttaja
pääsee kielikoulutukseen? Viitattu 10.7.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/40B066ECB03FEB33C225770D00278E1D>
- Sisäasiainministeriö 2011. Kotoutumiskoulutus. Viitattu 11.7.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0E2D0974CDF617F6C22575E1001F8C18?opendocument>

- Säävälä, Minna 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Helsinki: Väestöliitto
- Tanner, Arno (toim.) 2008. Poliisi ja maahanmuuttajat: kohti kotoutumista edistävää vuorovaikutusta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu
- Toimintakertomus 2010. Monikulttuuriyhdistys Familia Club. Helsinki: Familia Club
- Tuomi, Juoni 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi
- Tuomi, Juoni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Helsinki: Tammi
- Työministeriö 2005. Kala kuivalla maalla, kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta. Viitattu 23.10.2012
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj344.pdf
- Vartia, Maarit; Bergbom, Barbara; Giorgiani, Terhi; Rintala-Rasmus Anita; Riala Riitta & Salminen Simo 2007. Monikulttuurisuus työn arjessa. Helsinki: Työterveyslaitos
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi
- Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi Helsinki: Tammi
- Zakeri, Mohsen & Tuunainen Minna (toim.) 2007. Osaamisen Poluilla: maahanmuuttajien yhdistystoiminnan problematiikkaa. Helsinki: Suomen Pakolaisapu ry

LIITE 1: SUOSTUMUS HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA

Keskustellaan vapaasti...

Haluaisimme kutsua sinut haastateltavaksi. Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoita. Teemme opinnäyte-työtä Familia Clubille ja se liittyy suomenkielen kursseihin.

Etsimme vapaaehtoisia haastateltavia, jotka haluavat keskustella ja kertoa omia uusia ehdotuksia toimintaan. Tulkaa rohkeasti, vaikka et puhu vielä hyvin suomea.

Keskustelussa voimme käyttää seuraavia kieliä: suomea, englantia, kiinaa, unkaria ja uiguuria.

Keskustelu kestää noin puoli tuntia. Keskustelu voidaan tehdä perjantaisin klo. 10–12. Voit myös ehdota omia sopivia aikoja.

Ilmoittautua keskusteluun (kirjoita nimi, puhelinnumero tai sähköposti osoite)

Lisätietoja:

Agnes (puhelinnumero, sähköposti)

Kamila (puhelinnumero, sähköposti)

LIITE 2: TEEMA- JA LOMAKEHAASTATTELURUNKO

Kuka sinä olet?

Mitä harrastat? (Kotimaassa ja Suomessa)

Onko sinulla perhe?

Onko sinulla työtä tai käytkö muilla kurssilla?

Mitä tarkoittaa sinusta kotoutuminen?

Millaista elämää haluat?

Sinun ajatuksesi Familiasta?

Milloin tulit Familiaan ja miksi?

Mitä ajattelet, miksi on tärkeää oppia suomea?

Mitä ajattelet suomen kielestä? (onko se vaikea, helppo?)

Familia Club: Hyvät ja huonot asiat

Miten voidaan sinusta parantaa opetusta?

Kotoutuminen viiva:

6

5

4

3

2

1

0

Kun tulin

Nyt

Tulevaisuus